

Riikka-Maria Hentunen
Marja Pelli
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2022

NUORTEN KOKEMUKSIA TULE NÄHDYKSI - HANKKEEN TEATTERITYÖPAJOISTA

TIIVISTELMÄ

Riikka-Maria Hentunen

Marja Pelli

Nuorten kokemuksia Tule nähdäksi -hankkeen teatterityöpajoista

44 sivua ja 2 liitettä

Kevät, 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Tule nähdäksi -hankkeessa mukana olevien nuorten kokemuksia soveltavan teatterin työpajatoiminnasta. Tarkoituksena oli selvittää, millä tavalla soveltavan teatterin työpajoilla on ollut vaikutusta nuorten elämään, miten kokemus ja käsitys omasta itsestä on muuttunut ja ovatko menetelmät auttaneet ymmärtämään jotain itsestä.

Tutkimus tehtiin puolistrukturoituna haastatteluna. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, johon osallistui neljä teatterityöpajoihin osallistunutta nuorta. Aineisto analysoitiin teemoittamalla se eri aihepiirien mukaan. Tarkoituksena oli löytää aineistosta teemoja kuvaavia näkemyksiä, jotka ilmenivät nuorten itsensä kuvaamina.

Keskeisiä tuloksia olivat nuorten itsetuntemuksen lisääntyminen, itsensä hyväksyminen ja itseluottamuksen kasvaminen. Nuorten rohkeus ja uskallus kohdata haasteita lisääntyivät, ja jännittäminen ja epäonnistumisen pelko vähentyivät. Sosiaaliset suhteet vahvistuivat, ja ne tukivat nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä. Toistuvat rutinit työpajoissa loivat nuorille turvallisuuden tunteen. Harjoitteiden kautta nuoret löysivät oman luovuutensa ja saivat onnistumisen kokemuksia. Nuoret saivat luottamusta ja uskoa siihen, että he selviytyvät elämässään hyvin aikaisemmista vaikeuksistaan huolimatta.

Soveltavan teatterin työpajatyöskentely ja siellä tehdyt erilaiset harjoitteet ovat lisänneet nuorten osallisuuden, toimijuuden ja voimaantumisen tunnetta. Lyhyessä ajassa saatiin kokonaisvaltaisesti vaikuttavia tuloksia mielekkäällä tavalla. Osallistujien tulevaisuusorientaatio vahvistui ja he saivat keinoja oman elämänsä suunnitteluun. Teatterityöpajatoimintaa voisi jatkossa soveltaa myös muille ryhmille.

Asiasanat: nuoruus, osallisuus, toimijuus, voimaantuminen, soveltava teatteri

ABSTRACT

Riikka-Maria Hentunen

Marja Pelli

Young people's experiences about To be seen – project and its theatre workshops

44 pages and 2 appendices

Spring 2022

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to study the experiences the young people had on the workshops related to the To be seen - applied theatre project. The theatre project aimed at supporting a young person in life's transition points as in finding education and employment. This thesis focused on discussing what kind of impact applied theatre workshops have had on young people's lives, how experience and perception of oneself have changed, and whether the methods have helped to understand something about oneself.

The material was collected by a semi-structured interview. The interview was conducted as a group interview involving four young people who attended theatre workshops. The data was analyzed by theming in accordance with different topics to find themes in the material, which were expressed by the young people themselves.

The main results can be summarized as follows young people's self-awareness, self-acceptance and self-confidence increased. Participants' ability to face challenges increased, as well as their fear of failure diminished. Their social relationships were strengthened which supported their mental well-being. Routines in workshops created the sense of security for young people. They felt their ability to reach their own goals in the future increased despite previous difficulties and failures.

The workshops of applied theatre and the various exercises have increased the sense of inclusion, agency and empowerment in young people's lives who were interviewed in this study. These beneficial results were acquired in relatively short period, this seems to indicate that theatre-workshops help to gain major change in their participants lives effectively. Theatre-workshops could be beneficial also for other groups.

Keywords: youth, inclusion, human agency, empowerment, applied theatre

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OSALLISUUS, TOIMIJUUS JA VOIMAANTUMINEN NUOREN ELÄMÄSSÄ	5
2.1 Nuoruus elämänvaiheena	5
2.2 Nuoren osallisuuden ja toimijuuden tunne	8
2.3 Voimaantumisen tunne	10
3 SOVELTAVAN TEATTERIN TYÖPAJATOIMINTA OSANA SOVELTAVAA TAIDETTA.....	13
3.1 Soveltava taide	13
3.2 Improvisaatio soveltavan teatterin työpajoissa	14
3.3 Tarinateatteri työpajatyöskentelyssä	16
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	17
5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANI	18
7 TULOKSET	22
7.1 Itsetuntemuksen lisääntyminen.....	22
7.2 Sosiaalisten suhteiden vahvistuminen	23
7.3 Itsensä ylittäminen ja rohkeuden lisääntyminen.....	25
7.4 Luovuuden löytyminen	26
7.5 Turvallisuuden tunteen merkitys	27
7.6 Toiveikkuuden lisääntyminen omaan tulevaisuuteen	28
8 TULOSTEN TARKASTELU SUHTEESSA MUIHIN TUTKIMUKSIIN	29
9 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	34
10 POHDINTA	36
LIITE 1. Haastattelukysymykset.....	45
LIITE 2. Haastattelusopimus	46

1 JOHDANTO

Nykyään on vaikea työllistyä ilman ammatillista koulutusta. Työpaikka vaikuttaa ihmisen elämässä moniin asioihin. Sosiaaliset suhteet, taloudellinen varmuus ja yhteiskunnallinen asema määrittyvät suurelta osin työn kautta. Ammatillisen tutkinnon puuttuminen voi vaikuttaa monin tavoin onnistuneena pitämämme elämän toteutumiseen.

Koulutus on yksi merkittävin huono-osaisuutta ja syrjäytymistä ehkäisevä tekijä Suomessa. Vähäisestä koulutuksesta voi seurata huono työmarkkina-asema ja heikko kiinnittyminen työelämään. (Saari ym. 2020, s. 74–75.) Koulutuksella ja työllistymisellä on vahva yhteys, sillä lähes puolella NEET-nuorista on vain perusasteen koulutus (Investing in Youth: Finland, 2019). Termi NEET on lyhenne englanninkielisistä sanoista Not in Employment, Education or Training ja sillä tarkoitetaan yleisesti 16–29-vuotiaita nuoria, jotka ovat työelämän tai koulutuksen ulkopuolella. NEET-nuorten osuus on Suomessa suurempi kuin muissa pohjoismaissa (Investing in Youth: Finland, 2019). Tämän perusteella koulutus on tärkeä tekijä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Yksi tärkeä tekijä, jonka on todettu suojaavan lyhyeltä koulutuspolulta, on sosiaalinen osallisuus (Merikukka, 2019, s. 412).

Koska osalla nuorista on suuria haasteita kouluttautumisessa, täytyy nuorille kehittää uusia toimintatapoja opiskelun, valmistumisen ja työelämään siirtymisen tukemiseksi. Kehittyneiden markkinatalousmaiden yhteistyöjärjestö OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) toteaa koulun ulkopuolisten tahojen, muun muassa kolmannen sektorin toimijoiden roolin merkityksen nuorten tukemisessa erityisesti vaikeissa tai pitkäaikaisissa ongelmatilanteissa, joissa koulujen resurssit tai osaaminen eivät yksin riitä. (Investing in Youth: Finland, 2019.)

Soveltava taide on yksi keino, joka voi vaikuttaa osallisuuden kokemukseen ja voimaantumiseen. Taiteen avulla voi saada etäisyyttä omiin kokemuksiin, jolloin

tarjoutuu mahdollisuus käsitellä vaikeitakin asioita (Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019, s. 12). Dialoginen suhde maailmaan mahdollistuu osallistavan taiteen avulla. Taiteen keinoin on mahdollista saada suora yhteys tunteisiin ja sen kielen avulla on mahdollisuus sanoittaa asioita, joihin ei muuten pääse käsiksi. (Malte-Colliard & Lampo, 2013, s. 10.) Soveltavassa taiteessa ihminen otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti ja sen avulla voidaan havaita elämään vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat jääneet piiloon arkisessa elämässä.

Diakonia-ammattikorkeakoulussa parhaillaan käynnissä olevan Tule nähdyksi -hankkeen pyrkimyksenä on vahvistaa erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osallisuutta soveltavan teatterin menetelmillä. Hankkeen teatterityöpajoissa käytetään erilaisia luovia menetelmiä, erityisesti improvisaatiota ja tarinateatteria. Hankkeen tavoitteena on tukea nuoria koulutuksen siirtymävaiheissa ja työllistymisen edistämiseksi. Lisäksi hanke järjestää teatterityöpajatyöskentelyä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopiskelijoille, jotta he saavat välineitä asiakkaiden kohtaamiseen ja osallistamiseen tulevassa työelämässään.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, minkälaisia kokemuksia nuoret ovat saaneet soveltavan teatterin työpajajaksoilta. Tavoitteena on selvittää, miten työpajojen menetelmät ovat vaikuttaneet nuorten elämäntilanteeseen työpajajaksojen jälkeen ja ovatko menetelmät auttaneet ymmärtämään jotain itsestä, omasta kyvykkyydestä tai toimijuudesta.

2 OSALLISUUS, TOIMIJUUS JA VOIMAANTUMINEN NUOREN ELÄMÄSSÄ

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruusiällä tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden välille ajoittuvaa kehitysvaihetta. Nuoren fyysinen ja psyykinen minä kehittyvät ja sosiaalisissa suhteissa tapahtuu muutoksia. Fyysiset muutokset ja kehitys ovat edellytyksiä nuoruusiän

psykkiselle ja psykososiaaliselle kehitykselle. Aivot kehittyvät merkittävästi nuoruusiän aikana noin 25. ikävuoteen saakka. Nuoren ajattelu muuttuu ja aikuinen harkintakyky alkaa kehittyä vähitellen. Mielialan vaihtelut ovat tavallisia nuoruudessa. (Hietala ym. 2010, s. 40–42.) Nuoren kehittyvä keskushermosto ja vilkastunut hormonitoiminta aiheuttavat tarpeen etsiä voimakkaita elämyksiä ja uusia kokemuksia, mutta impulssien säätelylle tarpeelliset etuotsalohkon alueet ovat vielä keskeneräisiä (Sinkkonen, 2012, s. 43). Nuori tarvitsee sekä aikuisten että ikätoverien tukea psyykkisten kehitystehtävien ja itsenäistymisen askelten toteuttamisessa (Hietala ym. 2010, s. 43).

Omien arvomaailmojen pohtiminen ja maailmankatsomuksellisiin asioihin tutustuminen kuuluvat nuoruusikään. Nuori etsii sekä minäkuvaansa että maailmankuvaansa (Dunderfelt, 2011, s. 88). Omaksi ja oikeiksi kokemiensa asioiden suhteen nuori on usein ehdoton. Nuori etsii ja rakentaa ideologioiden kautta omaa identiteettiään. Hän haluaa selvittää, kuka hän on ja mihin hän kuuluu. Nuoruuden haasteisiin kuuluu myös moraaliin, arvoihin ja elämän päämääriin liittyvien asioiden työstäminen. Nuorella on oltava mahdollisuus arvioida omia kehittyviä arvojaan suhteessa ikätovereihin, aikuisiin ja yhteiskuntaan. (Hietala ym. 2010, s. 45–46.) Persoonallisuuden kehitysvaiheita muokkaavat luonteenpiirteet, yksilölliset kokemukset sekä kulttuuri (Aaltonen ym., 2003, s. 18).

Nuoruusvaiheen aikana yksilö kehittyy fyysisesti aikuiseksi, omaksuu keskeiset yhteisössä tarvittavat taidot ja valmiudet, itsenäistyy lapsuuden perheestään sekä etsii ja valitsee myöhemmät aikuisuuden roolit. Tämän tapahtumakulun pohjalta hän muodostaa käsityksen omasta itsestään. Nuoruusiän kehitys on hyvin monitasoista ja sitä ohjaavat monet biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja jopa yhteiskunnalliset tekijät, jotka ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Nurmi, 2008, s. 256.)

Robert J. Havighurst (1972) oli ensimmäinen tutkija, joka on kuvannut systemaattisesti eri ikäkausiin liittyviä normatiivisia tekijöitä. Havighurstin mukaan ikään liittyvät kehitystehtävät koostuvat erilaisista odotuksista, joita yksilöön kohdistetaan tietystä elämänvaiheesta. (Nurmi, 2008, s. 258–259.) Kehitystehtävät voidaan nähdä haasteina, joiden kohtaaminen ja joista selviytyminen mahdollistavat

kehittymisen ja siirtymisen seuraavaan elämänvaiheeseen (Dunderfelt, 2011, s. 85). Keskeisimpiä nuoruuden kehitystehtäviä Havighurstin mukaan ovat uusien suhteiden luominen kumpaakin sukupuolta oleviin ikätovereihin, sukupuoli-identiteetin löytäminen, oman fyysisen olemuksensa hyväksyminen, emotionaalisen itsenäisyyden saavuttaminen vanhemmista, parisuhteeseen, perhe-elämään ja työelämään valmistautuminen, arvomaailman ja maailmankatsomuksen kehittäminen sekä sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen omaksuminen. (Nurmi, 2008, s. 259.)

Aaltosen ym. (2003, s. 19–20) mukaan pelkkien kehitystehtävien luetteleminen on yksipuolista, sillä jokainen yksilö asettaa myös itse tavoitteita elämälleen tiedostetusti tai tiedostamattaan. Nuoren omien tavoitteiden sekä lähiympäristön ja yhteiskunnan asettamien tavoitteiden välisiä kompromisseja Aaltonen ym. kuvaavat termillä kehityshaaste. Kehityshaasteet liittyvät samankaltaisiin teemoihin kuin kehitystehtävät. Kehityshaasteet muodostuvat ympäristön asettamien odotusten, toimintamahdollisuuksien ja ympäristön antaman tuen sekä yksilön omien voimavarojen, tarpeiden ja valintojen pohjalta. Nuoren itselleen asettamat tavoitteet eivät aina ole realistisia. Hän ei aina osaa erottaa itsessään ideaaliminää ja reaalinää. Nuori muokkaa koko ajan näkemyksiään itsestä, ympäristöstä ja kehityshaasteista ympäristön palautteen ja elämäkokemusten mukaan.

Nuoren elämää ohjaavat hänen tekemänsä erilaiset valinnat, joiden mukaan hän toimii. Valinnat mahdollistuvat niissä puitteissa, joita nuoren kehitysympäristö hänelle tarjoaa. Yhteiskunta ja kulttuuri luovat erilaisia haasteita ja rajoituksia nuoren valinnoille. (Nurmi, 2008, s. 263.) Nuoren tavoitteiden asettelussa ja päätöksenteossa hänen on vertailtava omia motiivejaan ja kiinnostuksiaan ympäristön mahdollisuuksiin ja rajoitteisiin (Nurmi ym. 2006, s. 135). Myös nuoren aiemmat ratkaisut ohjaavat myöhempiä mahdollisuuksia. Lisäksi yksilöön itseensä liittyvät tekijät saattavat rajoittaa oman elämän ohjausta. Temperamenttipiirteet, kyvykyys ja aiempi menestys tietyllä elämänalueella ohjaavat oman elämän suuntaamista. (Nurmi, 2008, s. 263.)

Nuoren eteen tulevat koulutustavoitteet ja valinnat luovat pohjaa nuoren tulevalle elämälle. Tämä vaikuttaa nuoren käsitykseen omasta itsestään, esimerkiksi

lukiolaisena, ammattikoululaisena tai peruskoulun keskeyttäneenä nuorena. Eri-
laiset elämänkaareen kuuluvat normatiiviset tehtävät ja roolisiirtymät tarjoavat
eräänlaisen kartan, jonka avulla nuori voi ohjata omaa elämäänsä. Kysyttäessä
nuorilta heidän toiveitaan ja tavoitteitaan, ne liittyvät yleensä heidän ikäkaudel-
leen tyypillisiin kehitystehtäviin, kuten koulutukseen, ammatinvalintaan, perheen
perustamiseen sekä toverisuhteisiin ja vapaa-ajan viettoon. Kun nuori on tehnyt
tietyt valinnat ja ratkaisut elämässään, hän joutuu myös aika ajoin arvioimaan,
miten hänen elämäntilanteensa vastaa hänen alkuperäisiä tavoitteitaan ja toivei-
taan. Tämä arviointi taas vaikuttaa siihen, millaisen käsityksen hän muodostaa
itsestään eli millaiseksi hänen itsetuntonsa ja minäkuvansa kehittyi. (Nurmi,
2008, s. 263–265.)

Nuoren osallisuuden ja toimijuuden esteinä voivat olla elämönhallintaan liittyvät
ongelmat, joihin usein liittyy sosiaalisten tilanteiden pelkoa sekä vuorovaikutuk-
seen ja tunnetaitoihin liittyviä haasteita. Omien voimavarojen väheneminen ja uu-
pumus voivat johtaa vaikeuksiin koulunkäynnin tai työelämän kanssa. Yksinäi-
syyden ja ulkopuolisuuden kokemukset voivat heikentää nuoren osallisuuden ja
toimijuuden kokemusta, sillä ulkopuolelle jääminen ei aina ole nuoren oma valinta
(Juntunen, 2020, s. 29). Joillakin nuorilla vähävaraisuus, päihteiden käyttö ja ri-
kollisuus saattavat muodostua osallisuutta heikentäviksi tekijöiksi. Tule nähdäksi
-hankkeen tavoitteena on lisätä nuorten osallisuutta soveltavan teatterin mene-
telmillä.

2.2 Nuoren osallisuuden ja toimijuuden tunne

Osallisuuden edistäminen on osa Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoit-
teita. Se on yksi keskeinen keino ehkäistä syrjäytymistä ja torjua köyhyyttä. Osal-
lisuutta edistämällä vähennetään myös eriarvoisuutta. Osallisuus ja sen edistä-
misen merkitys hyvinvoinnille on huomioitu useissa kansallisissa ohjelmissa ja
toimenpide-ehdotuksissa. Nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien
edistäminen on nuorisolain (L1285/2016) tavoitteena. Myös perustus- ja kunta-
laissa esiintyvät käsitteet osallistuminen ja vaikuttaminen, jotka ovat väyliä osal-
lisuuteen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2019.)

Jokaiselle nuorelle on tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. Puhuttaessa yhteiskunnan jäsenyydestä, on tärkeää puhua niistä edellytyksistä, jotka mahdollistavat osallisuuden. Osallisuuden avulla voidaan luoda edellytyksiä nuorten hyvinvoinnille heidän omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan. (Vantaan kaupunki, i.a.) Westlundin (2021) mukaan nuorille on tärkeää, että he saavat oppia demokraattisen yhteiskunnan toimintatapoja ja pääsevät osaksi niiden kokeiluja. Osallisuuskokemukset tuottavat nuorille voimaantumisen ja valtautumisen tunteita ja vahvistavat heidän kokemustaan omasta kyvykkyydestään ja pätevyyydestään vaikuttaa yhteiskunnassa (Vantaan kaupunki, i.a.) Osallisuus ei synny itsestään, vaan ohjausta osallisuuteen tarvitaan (Maunu & Kiilakoski, 2018, s. 127).

Ihminen kokee osallisuutta kuuluessaan johonkin ryhmään ja voidessaan vaikuttaa asioihin. Osallisuus on kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen, jossa toteutuvat erilaiset hyvinvoinnin lähteet ja elämän merkityksellisyyttä lisäävät vuorovaikutussuhteet (Isola ym., 2017, s. 5). Yhteisöllisyys, kuuluminen joukkoon, sosiaaliset suhteet ja osallistuminen yhteisön tai yhteiskunnan toimintaan ovat osallisuutta. Osallisuus liittyy moneen elämänalueeseen ja siksi sen sukulaiskäsitteinä voi pitää myös vaikuttamista, kansalaisuutta, tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, demokratiaa, toimijuutta, jäsenyyttä sekä voimaantumista. (Myllyniemi, 2013, s. 5.) Osallisuuden käsite on löyhärajainen, eikä yksiselitteistä määrittelyä ole helppo tehdä.

Maunu ja Kiilakoski (2018, s. 114) jakavat osallisuuden sosiaaliseen ja poliittiseen ulottuvuuteen. Poliittinen osallisuus hahmottuu suhteena päätöksentekoprosesseihin ja muutosten aikaansaamiseen. Nuorten osalta poliittisen päätöksenteon työkaluja voivat olla esimerkiksi oppilas- ja opiskelijakunnat sekä nuori-sovaluustot. Poliittinen osallisuus viittaa siis yhteisistä asioista päättämiseen ja niihin vaikuttamiseen. Sosiaalinen osallisuus on toimimista, olemista ja kuulumista joukkoon sekä ryhmissä, yhteisöissä että sosiaalisissa suhteissa. Syrjäytymisen ehkäisyn ja elämänhallinnan vahvistamisen tavoitteet kytkeytyvät usein sosiaalisen osallisuuden teemoihin. Sekä poliittinen että sosiaalinen osallisuus

tukevat ihmisten toimijuutta, toimintakykyä tai –valmiutta sekä tarjoaa voimaantumisen kokemuksia.

Toimijuuden ydin on nuorten toimijuutta tutkineen Tuula Gordonin (2005, s. 114–115) mukaan ihmisen tunne ja kokemus siitä, että hänellä on mahdollisuus tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja ja päätöksiä. Nuoren käsitystä omista mahdollisuuksistaan päätöksentekoon ja sen toteuttamiseen Gordon nimittää toimijuuden tunnoksi. Ihmisen kokemukseen valintojen tekemisen mahdollisuudesta vaikuttavat moninaiset sosiaaliset, kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja materiaaliset tekijät. Näiden tekijöiden lisäksi nuorten toimijuutta rajoittavat myös heidän ikäänsä kytkeytyvät oikeudet ja velvollisuudet. Koska toimimisen edellytykset eriytyvät sosiaalisesti ja kulttuurisesti, voi jotkin positiot tarjota nuorille enemmän resursseja toimijuuteen kuin toiset. Nuorten elämässä myös toistuvat eriarvoisuuden kokemukset voivat vaikuttaa toimijuuden mahdollisuuksiin ja sen rajoituksiin.

Toimijuus muotoutuu vuorovaikutuksessa ihmisen ja hänen ympäristönsä välillä (Romakkaniemi, 2010, s.138). Nuoren toimijuuden tuntoon liittyvät kokemukset vastuusta, sosiaalisesta tuesta sekä yhteenkuuluvuudesta toisten ihmisten kanssa. Gordonin mukaan vuorovaikutussuhteet voivat vaikuttaa joko vahvistavasti tai heikentävästi nuoren toimijuuden tuntoon. Myönteiset kokemukset onnistumisesta, itsensä voittamisesta ja selviytymisestä voivat lujittaa toimijuuden tuntoa. (Juntunen, 2020, s. 27, 33.)

2.3 Voimaantumisen tunne

Elämäkulun aikana tapahtuvat voimaantumisen käännekohtat vahvistavat nuoren tunnetta omista vahvuuksistaan, voimavaroistaan ja intohimoistaan. Voimaantumisen käännekohtat ja niihin liittyvät kokemukset ovat myös yhteydessä nuoren itsetuntoon ja minäpystyvyyteen. Vahvistunut kokemus minäpystyvyydestä lisää nuoren uskallusta olla oma itsensä ja olla välittämättä muiden mielipiteistä. (Juntunen, 2020, s. 35–36.)

Käsite voimaantuminen on syntynyt englanninkielisestä termistä empowerment. Termiä empowerment on kutsuttu myös valtautumiseksi, valtaistumiseksi ja voimavaraistumiseksi. Yksilötasolla voimaantuminen voidaan kokea sisäisenä hallinnan tunteena. Voimaantumiseen sisältyy erilaisia kategorioita, kuten vapaus, vastuu, itseluottamus ja myönteinen asennoituminen, jotka vahvistavat ihmisen voimavarojen kasvua. (Lassander ym., 2013, s. 685.) Juha Siitosen (1999) mukaan voimaantuminen on hyvin inhimillinen ja yksilöllinen prosessi, mutta sitä on mahdollista tarkastella myös yhteisöllisestä näkökulmasta.

Siitonen (1999, s. 85, 93) esittää voimaantumisteoriassaan, että voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä, henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, jota toinen ihminen ei voi tuottaa tai aiheuttaa. Voimaantumisen prosessia jäsentävät yksilön päämäärät, uskomukset, emootiot sekä näiden sisäiset suhteet. Voimaantumiseen liittyy omien voimavarojen löytyminen, elämänhallinta, toimintakykyisyyden saavuttaminen ja asioiden mahdollistuminen. Toimintaympäristön olosuhteiden vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Koska jokainen ihminen voimaantuu itse, on voimaantumisen osaprosessien syy-seuraussuhteita vaikea osoittaa. Voimaantuminen ei tapahdu ulkoisella pakolla tai toisen ihmisen päätöksen seurauksena.

Voimaantumisteorian mukaan ihminen on aktiivinen, luova ja vapaa toimija, joka haluaa asettaa päämääriä omalle elämälleen. Itseä ja omia mahdollisuuksia koskevat uskomukset rakentuvat suurelta osin dialogissa muiden toimijoiden kanssa sosiaalisessa kanssakäymisessä. Vaikka voimaantuminen on itsestä lähtevä prosessi, siihen vaikuttavat toiset ihmiset, toimintaympäristön olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. (Siitonen, 1999, s. 118.) Myönteinen, itsensä ja lähimmäisensä hyväksyvä asenne tuo ihmiselle lisää voimavaroja. Muilta ihmisiltä saatu kokemus arvostuksesta, luottamuksesta ja kunnioituksesta on erittäin merkityksellistä sisäisen voimantunteen rakentumisessa. (Siitonen, 1999, s.144.)

Voimaantumisprosessissa painotetaan henkilökohtaisen voimantunteen kokemista, autonomisuuden ja vastuun kokemista sekä valintojen mahdollisuutta. Realistisiin päämääriin pyrkiminen on voimaantumisen kannalta tärkeää. Useimmiten realistiset päämäärät ovat saavutettavissa, jolloin niistä syntyy

onnistumisen kokemuksia, innostuneisuutta ja mahdollisesti halua tavoitella uusia haasteellisempia päämääriä. Valintojen tekemisen vapaudella on tärkeä yhteys voimantunteen rakentumiseen. Siitosen mukaan ilmapiirillä on vaikutusta päämäärien asettamiseen. Huonon ilmapiirin vuoksi ihminen saattaa hylätä pyrkimisen tiettyyn päämäärään tai vastaavasti hyvässä luottamuksellisessa ilmapiirissä hän asettaa tavoitteensa korkeammalle. Turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä tehdyt itsenäiset valinnat luovat myönteisiä kokemuksia, ja ihmiset mielellään myös toistavat näitä kokemuksia. Turvallisessa ilmapiirissä saadut kokemukset tukevat minätuntemusta, varmuuden tunnetta, kyvykkyyttä, itseluottamusta sekä itsearvostusta. Avoin, kannustava ja suvaitseva toimintaympäristö tukee myös ihmisen hyvinvointia (Siitonen, 1999, s. 122–125, 143.)

Voimaantumista voi vahvistaa erilaisilla harjoituksilla. Yhteistä voimaantumista tukeville menetelmille on niissä painottuva toiminnallisuus, luovuus ja osallistujien aktiivinen rooli. Ohjaaja antaa toiminnalle kehykset ja osallistujat voivat toimia niiden rajoissa omin vapauksin. Menetelmissä ei ole oikeita vastauksia, vaan ne ovat ikään kuin tutkimusmatkoja, joiden reiteiltä voi parhaimmillaan löytyä aarteita. Koska tehtävät ovat usein hyvin henkilökohtaisia, ei osallistujia pidä painostaa jakamaan työnsä tuloksia. Voimaantuminen tapahtuu erityisesti työskentelyprosessissa. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2016.)

Voimaantumisen tunteen saavuttamisella on tärkeä merkitys erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Soveltavan teatterin työpajoissa nuoret voivat toimia turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä, joissa he saavat osakseen hyväksyntää, kannustusta ja myönteisiä kokemuksia. Voimaantumisen kautta nuorten hyvinvointi parantuu ja itseluottamus sekä usko omiin kykyihin voivat vahvistua.

3 SOVELTAVAN TEATTERIN TYÖPAJATOIMINTA OSANA SOVELTAVAA TAIDETTA

3.1 Soveltava taide

Tule nähyksi -hankkeen teatterityöpajoissa käytetään soveltavan teatterin menetelmiä. Hankkeen työpajoihin osallistuvilla nuorilla on ollut vaikeuksia ja epäonnistumisen kokemuksia takanaan. Tunne omasta pärjäämisestä on voinut heikentyä. Työpajojen avulla heillä on mahdollisuus työskennellä kokonaisvaltaisesti taiteen ammattilaisten kanssa. Työpajoissa teatterialan ammattilainen tuo esille nuoren kokemukset ja tunteet uudelleen käsiteltyinä. Turvallinen tila mahdollistaa luottamuksen rakentamisen itsen ja muiden välillä. Soveltavan taiteen menetelmät antavat mahdollisuuden onnistumisen kokemukseen, hyväksytyksi tulemiseen ja uusien näkökulmien löytymiseen.

Soveltava taide mahdollistaa luovaan toimintaan osallistumisen erilaisissa ympäristöissä ja se tuo eri tavoin luovan toiminnan ja yhteisöllisen taidetoiminnan ihmisten ulottuville. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019, s. 12.) Oman kokemuksen ja merkityksellisyyden tunteen voi tuoda esille luovan toiminnan kautta. Osallisuuden kokemukseen liittyy tuntemus siitä, että voi vaikuttaa itse omiin kokemuksiinsa ja tulkita ja muokata niiden merkitystä omassa elämässään. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019, s. 10.)

Soveltavan teatterin pioneeri Paolo Freire puhuu maailmassa olemisen dialogisesta suhteesta. Tämän suhteen esiin tulemiseksi tarvitaan kriittistä tietoisuutta tutkivaa metodologiaa. (Freire & Ramon, 1993, s. 87.) Freiren mukaan ihmisen olemukseen kuuluu synnynnäisesti muuttaa, uudistaa ja luoda maailmaa. Jos ihmisellä ei ole tätä mahdollisuutta, hän vieraantuu elämästä. (Hannula, 2000, s. 49.) Kriittinen metodi tarkoittaa tässä keinoja, joiden avulla teatteritoiminta auttaa tuomaan näkyviin ihmisen maailmasuhdetta. Freiren mukaan tiedostamiseen ei riitä pelkkä ajattelu, sen lisäksi tarvitaan toimintaa, johon liittyy osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteistyö muiden kanssa (Hannula, 2000, s. 91.) Soveltava teatteri voidaan määritellä monin eri tavoin. Eräs tapa määritellä se on puhua

prosessista, joka auttaa osallistujia kertomaan ja uudelleen kertomaan tarinoita omasta elämästään. Näiden tarinoiden avulla on mahdollista harjoitella oman elämänsä muutoksia turvallisessa ympäristössä. Osallistujat voivat viedä nämä muutokset jokapäiväiseen elämäänsä. (Vettraino ym. 2007, s. 81.) Soveltavan taiteen avulla voi siis saada etäisyyttä omaan tilanteeseensa ja turvallisessa ympäristössä on mahdollisuus löytää uusia näkökulmia vaikeilta tuntuviin asioihin.

Työpajojen ohjaajat ovat teatterialan ammattilaisia, joilla on vahva kokemus soveltavasta teatterista. Heidän ammattitaitoonsa kuuluu tunteiden esille tuominen ja niiden muuttaminen. Näin nuori voi saada mallia tunteiden käsittelyyn. Työpajojen harjoitteiden kautta vuorovaikutus- ja tunnetaidot voivat kehittyä. Työpajoissa käytetään soveltavan teatterin menetelmistä improvisaatiota ja tarinateatteria.

Soveltavan teatterin menetelmien vaikutuksista nuorten tukemiseen on aikaisemmin tehty jonkin verran sekä alemman että ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöitä. Lisensiaatin tutkimuksessaan Marjo-Riitta Ventola (2013) osoittaa, että osallistava teatteri tarjoaa palvelu- ja tukimuotoja, joita tarvitaan uudenlaista yhteisöllisyyttä etsivässä ja aktiiviseen toimijuuteen kannustavassa kansalaisyhteiskunnassa. Hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen heikentyessä kolmannen sektorin toiminnan vahvistaminen eriarvoistumisen ehkäisemiseksi on tärkeää. Päivi Känkänen (2013) tarkastelee väitöskirjassaan taiteelliseen työkentelyyn perustuvia toimintatapoja, joiden avulla lastensuojelun työntekijät muun muassa etsivät yhdessä lapsen ja nuoren kanssa kutsuvilta ja kiinnostavilta tuntuvia vuorovaikutuksen tapoja.

3.2 Improvisaatio soveltavan teatterin työpajoissa

Työpajoissa käytetään improvisaatioharjoituksia, joissa luodaan muuttuvia mielikuvitustilanteita, jotka pohjautuvat osallistujien omiin kokemuksiin. Millaiseksi nämä tilanteet muuttuvat, riippuu osallistujista. Tilanteita voi itse keksiä, vaikuttaa toisiin myönteisessä mielessä ja lopputulos on yllätys kaikille. Rohkeus heittäytyä ja osallistua voi kehittyä tätä kautta. Improvisaatiossa ei ajatella etukäteen, mitä

sanotaan tai tehdään. Tarkoituksena on reagoida toisen tekemiseen hetkessä. Jotta ihmiset voisivat tehdä assosiaatioita vapaasti, täytyy luoda ilmapiiri, jossa he voivat olla varmoja siitä, ettei heitä rangaista mielikuvituksen käytöstä. Osallistujia täytyy suojella ja kannustaa, jotta heidän mielikuvituksensa vapautuisi (Johnstone & Wardle, 2007, s. 118). Turvallinen ilmapiiri on yksi tärkeä tekijä improvisaation onnistumiselle.

Keith Johnstonen kehittämää improvisaatiometodia on käytetty Suomessa 1990-luvulta lähtien sekä teatterialan ammattilaisten että harrastajien keskuudessa. Tämän metodin peruskäsitteisiin kuuluu hyväksyminen, tyrmääminen ja statukset. Tarjouksen hyväksyminen vie yhteistä tarinaa eteenpäin. (Koponen, 2004, s. 39–41.) Improvisaatioharjoitteet ovat yksinkertaisia vuorovaikutustilanteita, joissa annetaan aihe, jonka pohjalta tarinaa kehitetään. Parityöskentelyssä toinen ehdottaa jotain, ja toisen täytyy hyväksyä tämä. Hyväksyminen tarkoittaa, että toisen ehdotus täytyy hyväksyä ehdoitta. Ehdotusta nimitetään tarjoukseksi. Tarjoukseen hyväksymiseen voi tehdä oman lisäyksen sanomalla ”joo ja”. Tyrmääminen on taas toisen ehdotuksen torjumista. Harjoituksen aiheena voi olla esimerkiksi loma. Toinen voi sanoa esimerkiksi ”mennään mökille” ja toinen vastaa ”joo ja otetaan kaikki kaverit mukaan”. Nuori voi harjoitella omien ideoiden esittämistä ja toisten ideoiden eteenpäin viemistä. Näin hän tulee samalla kertaa hyväksytyksi ja oman toiminnan myönteinen vaikutus tulee näkyväksi muille.

Statusilmaisun ymmärtäminen voi auttaa vuorovaikutuksen sujuvuuden ja sujumattomuuden mallien havaitsemisessa (Routarinne, 2007, s. 22). Status on ihmisen asema, joka ihmisellä on kulloisessakin sosiaalisessa tilanteessa. Esimerkiksi opettaja on statukseltaan oppilaan yläpuolella. Näissä harjoitteissa ollaan joko samanvertaisia tai ala- tai yläpuolella. Improvisaatioharjoitteet ovat käytännöllinen tapa lähestyä vuorovaikutussuhteita. Näin syntyy mahdollisuus oppimiseen ja muutokseen konkreettisten kokemusten kautta. (Routarinne, 2004, s. 21.)

Improvisaatiota voi pitää menetelmänä, jossa yhdistyvät läsnäolo, luovuus ja itsetuntemus. Improvisoija kohtaa oman ilmaisunsa rajat ja hänellä on tilaisuus ylittää rajoja vakavan leikkimielisyyden ilmapiirissä. Kun osallistuja tarttuu hetkessä tapahtuviin impulsseihin ja valintoihin, hän voi löytää itsestään ja muista

osallistujista aivan uusia puolia. Työpajoissa tehdään erilaisia improvisaatioharjoitteita kahden tai useamman ohjaajan johdolla ja osallistujia on alle kymmenen työpajaa kohden. Näin pystytään työskentelemään intensiivisesti ja pitämään turvallinen ilmapiiri.

3.3 Tarinateatteri työpajatyöskentelyssä

Jonathan Fox kehitti tarinateatterin 1970-luvulla. Hänen alkuperäisenä visionaan oli tuoda esiin ihmisten yhteys, elämän kunnioittaminen tarinoiden ja draaman yhteydessä. Tarinateatterissa yhdistyvät teatteritaide, terapeutisuus ja oppiminen. Tarinateatteri tekee näkyväksi kertomukset katsojista itsestään ja heidän elämästään. Nämä inhimilliset kokemukset antavat jokaiselle läsnäolijalle mahdollisuuden samaistua kertojaan ja esitettyihin näyttämöllisiin kohtauksiin. (Koponen, 2004, s. 79.) Tarinateatteria voi pitää improvisaation alalajina. Tarinateatteri perustuu yksinkertaiseen ideaan, jossa yleisö jakaa ajatuksensa, tunteensa ja muistonsa, toisin sanoen tarinansa ja esiintyjät käsittelevät ja esittävät ne välittömästi. Mitään ei ole valmisteltu etukäteen. Esittävillä näyttelijöillä ja muusikoilla on ainoastaan improvisointitaitonsa, inhimillisyytensä ja kyky kuunnella syvästi. (Fox, 2009, s. 241.)

Työpajojen tarinateatteriharjoituksissa näyttelijät esittävät osallistujien kertomia pieniä tarinoita. Nämä voivat olla esimerkiksi mieleen jääneitä hämmäntäviä tai noloja tapahtumia. Näyttelijät improvisoivat tilanteen hyväksyvässä ilmapiirissä. Luottamuksen kasvaessa voi kertoa asioita, joita ei ehkä ole uskaltanut tuoda esille aikaisemmin. Parityöskentely ammattinäyttelijän ja nuoren kanssa antaa mahdollisuuden erityisen luottamussuhteen syntymiseen prosessin aikana.

Osallistujat tuovat näkyville oman elämänsä tarinan muodossa, jonka toiset esittävät erilaisin draaman keinoin. Näin kertojan tarina heijastetaan hänelle takaisin uudessa muodossa ja hän voi saada tarinaansa uuden näkökulman. Lisäksi ryhmän läsnäolo tukee kertojan omien tunteiden tunnistamista ja työstämistä. Hyväksyvä katse voi toimia myös korjaavana kokemuksena. Menetelmänä tarinateatteri perustuu henkilökohtaisten tapahtumien jakamisen ideaan. Tähän tarvitaan

rohkeutta, anteliaisuutta ja alttiiksi asettumista. Prosessin seuraava vaihe on peilaaminen ja tämän kautta näkyväksi tuleminen vahvistuu. Toisten esittämä oma tarina antaa mahdollisuuden tuntea itsensä osana jaettuna tarinaa, ja tunne omasta vääränlaisuudesta ja kummallisuudesta voi kadota. (Rahmel, 2021, s. 41.) Hankkeen tarinateatterityöpajoissa jokainen nuori saa valita oman näyttelijätyöparin, joka voi säilyä samana koko pajajakson ajan tai nuori voi halutessaan vaihtaa työparia. Tämä mahdollistaa luottamussuhteen syntymisen ja syventymisen. Nuorella on mahdollisuus tuntea tulevansa hyväksytyksi, joka voi vahvistua koko työpajaprosessin ajan.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia nuorten kokemuksia soveltavan teatterin työpajatoiminnasta. Tarkoituksemme on selvittää, minkälaisia vaikutuksia työpajoilla on ollut nuorten elämään, miten kokemus ja käsitys omasta itsestä on muuttunut ja ovatko menetelmät auttaneet ymmärtämään jotain itsestä. Tutkimme myös, miten pajatoiminta on auttanut nuoria saavuttamaan omia tavoitteitaan. Tavoitteenamme on tuoda näkyväksi nuorten ajatuksia ja kokemuksia omasta osallisuuden, toimijuuden ja voimaantumisen tunteesta.

Tutkimuksen perusteella voidaan tarkastella, minkälaisia vaikutuksia taidelähtöiset menetelmät tuovat ennaltaehkäisevään nuorisotyöhön. Mahdollisten positiivisten kokemusten ja vaikutusten pohjalta voidaan lisätä taidelähtöisten menetelmien tunnettuutta ja käyttämistä laajemmin sosiaali- ja terveysalan työtehtävissä sekä sosiaali- ja terveysalan eri ammatteihin opiskelevien koulutuksissa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Minkälaisia kokemuksia nuorilla on työpajatoiminnasta?

2. Miten työpajatoiminta on vaikuttanut nuorten elämään heidän itsensä kuvaamana?
3. Miten työpajatoiminta on vaikuttanut nuorten omaan käsitykseen itsestään?

5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANI

Opinnäytetyön tilaaja on Diakonia-ammattikorkeakoulun Tule nähdyksi -hanke. Hankkeen toiminta-aika on 1.9.2020-28.2.2023 ja sitä rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto. Kansallinen rahoittajaviranomainen on Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Hankkeen hallinnollisena toteuttajana on Diakonia-ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina ovat Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön Vamos-palvelut, Q-teatteri Helsingissä, Tarinateatteri Vox Tampereella sekä Rakastajat-teatteri Porissa. Jokaisella paikkakunnalla järjestetään soveltavan teatterin työpajoja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Työpajojen ohjaajina toimivat teatterialan ammattilaiset. Nuoret rekrytoidaan työpajoille erilaisten järjestöjen ja oppilaitosten kautta.

Tule nähdyksi -hankkeen hankesuunnitelman mukaan hankkeen päätavoitteena on, että erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osallisuutta tuetaan soveltavan teatterin menetelmillä siten, että koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret hakeutuvat koulutukseen, koulutuksessa olevat nuoret saavat opintonsa päätökseen ja siirtymävaiheissa olevat opiskelijat siirtyvät sujuvasti koulutusasteelta toiselle tai koulutuksesta työelämään.

Hankkeessa tuetaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten itsetuntoa, lisätään nuorten itsetuntemusta sekä sujuvoitetaan nuorten koulutuspolkuja ja edistetään työllistymistä. Erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten on tärkeää päästä mukaan yhteisölliseen toimintaan toisten nuorten kanssa. Hankkeessa vahvistetaan nuorten osallisuutta soveltavan teatterin menetelmillä, kuten improvisaatiolla

ja tarinateatterilla. Erilaisten menetelmien avulla tarjotaan keinoja tarkastella oman arjen haasteita, tunteita ja kokemuksia. Näyttelijät tuovat nuorten omista tarinoista syntyneet tunteet ja ajatukset esiin, jolloin nuoret voivat nähdä elämänsä uudesta näkökulmasta itsemyötätuntoa kokien. (Tule nähdyksi, i.a.)

Hankkeessa järjestetään työpajoja myös sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoille kaikilla kolmella paikkakunnalla. Pajojen tarkoituksena on vahvistaa sosiaalialan ammattiin valmistuvien opiskelijoiden omaa identiteettiä sekä antaa työvälineitä ja väyliä asiakkaiden kohtaamiseen ja osallistamiseen heidän tulevaisuudessaan. Työpajoissa tehdään vuorovaikutus-, kohtaamis- ja tunnetaitojen toiminnallisia harjoitteita sekä simuloidaan haastavia asiakastilanteita. Lisäksi hanke tuottaa internet-sivuilleen kohtaamista ja vuorovaikutusta käsittelevän oppaan. Opa on tieto- ja tehtäväkokonaisuus, jossa käsitellään hankkeen aikana toimiviksi havaittuja käytäntöjä ja olennaisia teemoja, kuten tunnetaitoja, jännittämistä, rentoutumista, itsetuntoa, heittäytymistä ja tulevaisuuden unelmia. (Tule nähdyksi, i.a., henkilökohtainen tiedonanto.)

6 AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Koska tavoitteenamme oli selvittää nuorten omakohtaisia kokemuksia soveltavan teatterin työpajatoiminnasta, kokosimme tutkimusaineiston puolistrukturoituna haastatteluna, jota nimitetään myös teemahaastatteluksi. Teemahaastattelussa käsitellään tiettyjä etukäteen valittuja aiheita ja niihin liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Kysymysten järjestystä ja sanamuotoja on mahdollista vaihdella, eikä kaikille haastateltaville ole välttämätöntä esittää kaikkia suunniteltuja kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87–88.) Teemahaastattelussa keskeisiä ovat ihmisten tulkinnat asioista, heidän asioille antamansa merkitykset sekä se, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme, 2011, s. 48). Tavoitteena on saada selville ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudestaan (Vilkka, 2021, s. 118).

Haastattelimme yhden Tule nähdäksi -hankkeen osatoteuttajan teatterityöpajoihin osallistuneita nuoria. Otimme yhteyttä yhteyshenkilöön, jonka välityksellä lähetimme haastateltaville sähköpostiviestin, jossa esittelimme tutkimuksen tarkoituksen sekä pyysimme suostumusta haastatteluun (Liite 2, suostumuslomake). Viestissä kerroimme haastattelun toteutukseen liittyvän ajankohdan ja paikan, kerroimme tunnistetietojen käsittelystä, haastattelun vapaaehtoisuudesta ja yksityisyydensuojasta.

Toteutimme haastattelun ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastattelussa haastatteli puhuu samanaikaisesti useille haastateltaville ja voi esittää väliin kysymyksiä myös yksittäisille jäsenille (Hirsjärvi & Hurme, 2011, s. 61). Ryhmähaastattelun etu on se, että sillä saadaan tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Vastaajat voivat myös saada tukea toisiltaan, etenkin jos he ovat tuttuja entuudestaan. Ryhmähaastattelulla on mahdollista saada myös laajempaa tietoa, koska osallistujien yhteinen keskustelu voi saada eri henkilöiden muistikuvia heräämään (Eskola & Suoranta, 1998, s. 95).

Haastattelijan tulee huomioida jokainen osallistuja ja huolehtia puheenvuorojen tasapuolisesta jakamisesta, sillä muuten riskinä voi olla, että yksi haastateltava dominoi keskustelun kulkua. Ryhmähaastattelussa kahdesta haastattelijasta voi olla hyötyä. Kumpikin voi ottaa silloin oman roolin esimerkiksi haastatteluteemojen esiin nostamisessa ja haastateltavien hyvinvoinnin varmistamisessa. (Hyvärinen ym., 2017, s. 348.) Koska meitä oli kaksi haastattelijaa, pystyimme tarvittaessa tekemään tarkentavia kysymyksiä ja huomioita keskusteluun. Molemmat saattoivat huomata ja kuulla erilaisia merkityksiä haastateltavien vastauksista. Haastattelusta tuli myös keskustelevampi meidän haastattelijoiden täydentäessä toinen toisemme ajatuksia, kun esitimme kysymyksiä. Kerroimme haastateltaville myös omasta jännityksen tunteestamme aloittaessamme haastattelua. Lisäksi toinen meistä ehti paremmin tarkkailemaan tallennuksen toimimista.

Haastattelu toteutettiin tammikuussa 2022. Pandemiatilanteen vuoksi jouduimme tekemään haastattelun etäyhteyksien välityksellä. Ryhmähaastatteluun osallistui neljä teatterityöpajoihin osallistunutta nuorta. Työpajoihin he olivat osallistuneet vuoden 2021 kevään ja syksyn aikana. Lähetimme haastattelurungon etukäteen

haastateltaville, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua kysymyksiimme etukäteen (Liite 1, haastattelukysymykset). Haastattelutilanteessa esittelimme itsemme ja kerroimme haastattelun kulusta. Korostimme edelleen haastattelun vapaaehtoisuutta ja luottamuksellisuutta. Kävimme myös suostumuslomakkeen suullisesti läpi.

Haastattelun toteutuessa etäyhteyksin meillä kaikilla oli myös kamerat auki haastattelun aikana. Käytimme haastattelussa laatimiamme kysymyksiä ja pystyimme joustavasti toistamaan ja tarkentamaan niitä. Kysyimme haastateltavilta, minkälaisia kokemuksia he ovat saaneet teatterityöpajoista ja mitä vaikutuksia sillä on ollut heidän elämäänsä. Haastateltavat halusivat vastata kysymyksiin vuorojärjestyksessä, joten kaikki saivat käyttää puheenvuoroja tasapuolisesti. Haastateltavat saivat myös tukea toisiltaan, kun he yhdessä muistelivat työpajojen erilaisia harjoituksia.

Pyrimme pitämään haastattelun ilmapiirin turvallisena, rentona ja keskusteltavana, ja annoimme haastateltaville tilaa kertoa omista kokemuksistaan. Haastattelun ideaalirakenteessa on tärkeää huomioida haastateltavien olevan asiantuntijoita. Josselsonin (2013, s. 28) mukaan tutkijan täytyy siis pystyä luopumaan asiantuntijan roolista. Kerroimme haastateltaville heidän voivan vastata kaikkiin kysymyksiin oman näkemyksensä mukaan. Olimme avoimia kuuntelemaan kaikkea, mitä haastateltaville tuli mieleen. Haastattelun päätyttyä kiitimme haastateltavia ja annoimme positiivista palautetta heidän avoimista, rohkeista ja rehellisistä puheenvuoroistaan.

Tallensimme haastattelun videomuodossa tietokoneen tallennustoiminnolla ja litteroimme tallenteen tekstimuotoon. Tallenteen pituudeksi tuli 52 minuuttia ja litteroitua tekstiä tuli 20 sivua fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Aineiston analysoimme teemoittelemalla, joka on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä. Teemoittelua voidaan pitää myös yhtenä sisällönanalyysin muotona. Teemoittelussa aineistoa pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Ryhmitteilyn jälkeen aineistosta etsitään usein toistuvia asioita eli teemoja. Tarkoituksena on löytää aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Teemat syntyvät siis analyysin tuloksena. (Juhila, 2021.)

Etsimme aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaisia aiheita. Teemoittelussa käytimme värikoodeja, joiden avulla saimme ryhmiteltyä eri aiheet tekstistä. Joidenkin toisiansa sivuavien aiheiden vuoksi yhdistelimme teemoja ja päädyimme esittämään työssämme kuusi eri teemaa. Teemat ovat itsetuntemus, sosiaaliset suhteet, itsensä ylittäminen, turvallisuuden tunne, luovuus ja usko tulevaisuuteen. Tarkoituksemme on tuoda aineistosta esiin keskeisimmät asiat haastateltavien kokemuksista.

7 TULOKSET

7.1 Itsetuntemuksen lisääntyminen

Voimakkaina aiheina haastattelussa esiin tulivat itsetuntemuksen lisääntyminen, itsetunnon kohoaminen sekä itsensä hyväksyminen. Haastateltavat kertoivat, että erilaisten harjoitusten kautta he ovat oppineet ymmärtämään paremmin omia ajatuksiaan ja tunteitaan sekä omaa käyttäytymistään erilaisissa tilanteissa. Teatterityöpajojen aikana he ovat oppineet tutustumaan itseensä ja oppineet hyväksymään itsensä omana itsenään.

Mulla ainaki siit tuli tai sen jälkeen nii semmost tervet itsetuntoo nii sit tuli lisää ja rohkeut ja semmost et uskaltaa tuoda oman äänensä näkyvii ja itsensä näkyviin ja semmosii niinku ites.

Yksi haastateltava kertoi, että hänestä on tullut rauhallisempi ja hän on oppinut tuomaan omia ajatuksiaan esiin. Aikaisemmin hän oli jäänyt analysoimaan omia puheitaan ja miettinyt, mitä muut ajattelevat hänestä. Nyt hän kertoi, että hän hyväksyy itse itsensä ja tuntee itsensä hyväksytyksi myös muiden joukossa. Kaikki haastateltavat kertoivat itsevarmuutensa ja itseluottamuksensa kasvaneen työpajojen aikana.

Kyl mä koen, et mä oon tän jakson jälkeen saanu niinku itseluottamust ja uskoo siihen, et kyl niinku minä pystyn ja kykenen tekemään asioita siinä missä muutkin ja et mä oon yht hyvä kun muutkin ja et niinku mä pystyn kehittää itteeni asioissa ja pääsen kyl elämässä eteenpäin.

Yksi haastateltava kertoi, että hänen oma itsekriittisyytensä ja epäileväisyytensä on vähentynyt työpajojen jälkeen. Hän oli saanut paljon kannustusta ohjaajilta ja muilta ryhmän jäseniltä ja koki saaneensa paljon itseluottamusta ja positiivisia vaikutuksia elämäänsä.

Joo, mitä tos nyt sanoin just siitä rajojen rikkomisest tai sillee ja pystyny luopuu vähän semmosest itsekriitikist. No hirveesti itsevarmuus myös on et kaikki ryhmäläiset ja myös ohjaajat ihan hirveesti on kannustanu mua niinku kaikis asiois mitä mul oli meneillään. Mul oli esimerkiks kirjoitukset ja kaikkee ja kaikki vaan sano mulle et ne menee hyvin ja mä oon silleen itsekriittinen ja epäileväinen. Sain kyl siihen luottamust ja sit ne meniki hyvin kun sai sitä luottamust. Et tosi positiivisii vaikutuksii mul on kyl elämään.

Nuoret olivat oppineet työpajoissa sekä uusia taitoja että uusia asioita itsestään. Kasvaneen rohkeuden ja itseluottamuksen myötä he myös osaavat käyttää taitojaan tämänhetkisessä elämässään. Itsensä hyväksyminen ja itseensä tutustuminen olivat tärkeitä saavutuksia kaikille nuorille. He tunsivat tekevänsä pajoissa juuri sellaisia asioita, jotka tukivat heidän itsetuntemustaan.

7.2 Sosiaalisten suhteiden vahvistuminen

Kaikki haastateltavat kertoivat työpajoissa syntyneiden sosiaalisten suhteiden muodostuneen heille tärkeiksi. Yksi haastateltavista kertoi lähteneensä mukaan työpajoihin kuultuaan niistä kavereiltaan. Hän kertoi aluksi olleensa vastahakoinen esiintymiseen liittyvien harjoitusten kanssa, mutta jakson aikana kuitenkin oppineensa olemaan esillä ja pitämään siitä. Hän kertoi myös, että hänen vuorovaikutustaitonsa ovat parantuneet. Hän piti tärkeänä, että pajoissa käytiin aina aluksi kaikkien kuulumiset läpi.

Oli semmonen olo, et siellä kuunnellaan mitä mulle kuuluu, mitä mulla on sanottavaa ja sit mä sain kuulla muilta myöskin ja sit ehkä jotenkin se, että osa ystävyysuhteista läheni siellä myös.

Haastateltava kertoi myös, että hänen on aikaisemmin ollut vaikea luoda sosiaalisia suhteita entisen elämänsä vuoksi, mutta tilanteeseen on nyt tullut positiivinen muutos tiiviin ryhmän avulla. Toisen haastateltavan mielestä mieluisinta pajoissa oli yhdessä tekeminen. Pajoissa yhdessä syöty aamiainen ja kaikki muu yhdessä tekeminen nostatti hyvän tunnelman päivälle.

Mun mielest siel on ollu mieluisinta varmaan niinku semmonen yhdessä tekeminen. Siel syötiin yhteinen aamiainen ja tuntu et siitä sai jo niinku siihen aamuun fiilistä et ollaan niinku yhdessä ja tehdään yhdessä. Ja tietysti kaikki muu mitä siel tuli tehtyy, niin se oli niinku hyvin pitkälti se oli just sitä et niinku yhdessä ne kaikki asiat tehtiin ja kaikki teki samoja juttuja.

Lähes kaikki kertoivat saaneensa uusia kavereus- ja ystävyysuhteita tai tutustuneensa tuntemattomampiinkin kavereihin syvemmillä tasolla pajajakson aikana. Ystävyysuhteet olivat lähentyneet ja muodostuneet pysyviksi, ja yhteyttä pidetään myös vapaa-ajalla. Yksi haastateltava kertoi, että hänestä on tullut suvaitsevampi ja hän on oppinut kunnioittamaan muiden ihmisten mielipiteitä, vaikka ne eroaisivatkin omista mielipiteistä.

Jollai taval itestäki on tullu vähän semmonen suvaitsevampi, et ehkä kunnioitan enemmän muiden ihmisten mielipiteitä ja vaikka olis eri mielipiteitä, silti niinku voi kunnioittaa sitä ihmistä ja olla sillai et hänen mielipiteensä saa olla se mikä se on ja mun ei tarvii lähtee väkisin koittaa muuttaa kenenkään niinku mielipiteitä.

Yksi haastateltavista piti erityisen tärkeänä itselleen sitä, että pajat ovat toteutuneet monenlaisista koronasuluista huolimatta. Hän kertoi, että sosiaaliset kanssakäymiset pajoissa ovat tukeneet hänen hyvinvointiaan ja mielenterveyttään merkittävästi.

7.3 Itsensä ylittäminen ja rohkeuden lisääntyminen

Haastateltavat puhuivat paljon itsensä ylittämisestä erilaisissa harjoituksissa. Jo mukaan lähteminen oli vaatinut rohkeutta. Teatteri ja luovuus olivat osalle haastateltavista vieraita. Yksi haastateltava kertoi uskaltaneensa lähteä lopulta mukaan, koska aiemmin pajajaksoon osallistuneet kaverit kannustivat ja rohkaisivat. Toinen kertoi teatterityöpajaa esitelleiden ohjaajien olleen niin mukavia, että hän halusi lähteä mukaan, vaikkei yhtään tiennyt, mitä oli tulossa.

Siihen osallistui aika monta kaveria täältä ja tota ja mä ajattelin, että kai mäkin voin lähteä ite sinne kattoo mitä se on ja päätin sit ottaa askeleen ja menin sinne. Kyl se aika paljon jännitti mennä ja vähän semmonen tuleeks tästä mitään ja onks tää mun juttu.

Haastateltavat kertoivat joutuneensa ylittämään itsensä usein teatteripajakson aikana. He ymmärsivät, että harjoitteet ovat hyödyllisiä myös esimerkiksi omaan työhön liittyen. Yksi haastateltava kertoi, ettei hän enää jännitä niin paljon tilanteita, joissa joutuu olemaan esillä. Hän koki saaneensa hyviä työkaluja jännittävästä tilanteista selviytymiseen, eikä hän stressaannu niistä etukäteen kuten aiemmin. Jännitys ei saa hänestä enää yliotetta. Hän oivalsi, että kaikki ihmiset jännittävät, eikä siinä ole mitään noloa.

Oon tosi epävarma kaveri ja mulla on niinku mun työni puolesta sellasia juttui, missä mä niinku joudun tai saan esiintyä, niin mä koen kyllä, että siitä oli paljon apua, että mä pääsin siihen teatteriryhmään. Ja opettelee sitä niinku yleisön edessä seisomista ja vähän semmosta niinku improokin, koska sitäkin tarvii arjessa ja elämässä muutenkin tietyissä hetkissä, että se on niinku hyödyllinen taito.

Tosi paljon se auttoi just siihen jännittämiseen ja sain sen ymmärryksen et vaikka jännittääkin niin se ei oo huono asia. Et kaikkii ihmisii jännittää eikä siin oo mitään hävettävää tai noloa. Et se oli niinku tosi tärkeä oivallus.

Toinen haastateltava kertoi uskaltavansa tehdä itseään pelottavia asioita. Hän tuntee tilanteen silloin olevan hänen omassa hallinnassaan. Kolmas haastateltava kertoi, että oli aiemmin jättänyt tekemättä monia asioita epäonnistumisen pelon takia. Nyt hän uskaltaa kokeilla uusia haasteita, koska on saanut rohkeutta niiden kohtaamiseen. Tätä kautta hän ymmärtää voivansa kasvaa ja kehittyä.

Se olo, mikä siitä tuli, oli mun mielestä tosi semmonen hyvä ja se toi niinku just semmost luottamusta siihen et ku elämäs tulee paljon tilanteita mis joutuu poistumaan mukavuusalueelta se vaikka sä poistut sieltä mukavuus alueelta et sä mee siitä rikki. Se oli niinku tosi tärkeä.

Itsensä ylittäminen erilaisissa tilanteissa oli ollut voimakas ja positiivinen kokemus nuorille. He oivalsivat, että oppiakseen uusia toimintamalleja, omia rajojaan kannattaa ylittää. Vaikka kokemus ei aina olisikaan hyvä, on silti hyödyllistä käydä rajan toisella puolen ja palata sitten takaisin. Nuoret kertoivat, että haasteiden kohtaaminen on nykyään helpompaa ja haasteita kohtaamalla on mahdollisuus oppia ja saada uusia kokemuksia.

7.4 Luovuuden löytyminen

Osa haastateltavista oli kokenut luovuuden ja leikkimisen itselleen vieraina asioina. Yksi haastateltava kertoi oppineensa heittäytymistä, leikkimistä ja jopa hulluttelua pajajakson aikana. Hän kertoi saaneensa työskentelystä paljon iloa ja hauskuutta.

Ja sit siellä kehitty tuo luovuus tai luovuutta sai kehittää niin en oo itte koskaan ollut semmonen heittäytyjä ja en oo tykännyt koskaan mistään leikeistä. Mä oon kokenut et ne on niinku noloja aikuiselle, ja semmoseen et täytyy olla niin kuin mies, ettei voi semmisiin leikkeihin lähteä. Mut siellä kun osallistui niihin ilman ennakkoluuloja, niin tota se oli sit tosi hauskaa ja opettavaista ja jotenki sieltä sai semmosta iloa. Ja jatkossa vaan jos leikkejä tulee, niin ehdottomasti lähdetään leikkimään.

Toinen haastateltava kertoi pitäneensä suurimmasta osasta luovia harjoitteita. Hän oli pystynyt purkamaan jännitteitä ja saamaan paremman olon hankalan elämänvaiheensa aikana. Hän oli käyttänyt joitain harjoitteita myöhemminkin. Haastateltavat kertoivat paljon erilaisista harjoitteista, joiden avulla mielikuvitus pääsi lentoon ja joissa oppi jatkamaan toisen tarinaa. Yksi haastateltava kertoi saaneensa paljon positiivisia vaikutuksia elämäänsä tällaisella luovalla sosiaalisella

kanssakäymisellä. Harjoitteiden tekeminen jännitti usein haastateltavia ja välillä se tuntui vaikealta. Yksi haastateltava kertoi yllättyneensä itsekkin, kun hän pystyikin tekemään luovan tehtävän, vaikka se oli alussa tuntunut vaikealta.

Et ei täst tuu mitään et mul on joku vartti aikaa tehdä tää homma et ei täst tuu mitään sit ohjaaja sano mulle et pysähdy ja hengitä ihan rauhassa että ihan varmasti tulee kun otat ihan rauhassa vaan ja lähdet rakentaa. Ja sit siit tulikin tosi upee kokonaisuus ja mä yllätyin itekin tosi positiivisesti et mä osasin olla näin luova ja sain näin hienon jutun tehty siitä et jotenkin semmonen tosi hieno ja positiivinen kokemus, oppi itestään tosi paljon uusia asioita.

Kaikki nuoret olivat saaneet onnistumisen kokemuksia luovuuden kehittymisen kautta. Luovat harjoitteet lisäsivät nuorten kykyä heittäytyä tavanomaisten arkiroolien ulkopuolelle ja he löysivät itsestään myös uusia piirteitä.

7.5 Turvallisuuden tunteen merkitys

Haastateltavat kertoivat, että turvallisuuden tunne oli ollut tärkeää työpajoissa. Se oli monessa kohtaa ollut edellytys harjoitteeseen mukaan lähtemiselle. Yksi haastateltava kertoi pajan alussa ja lopussa tehtyjen rentoutumis- ja meditaatioharjoitteiden heijastuneen koko viikon tunnelmaan mukavalla tavalla. Pajan ohjaajat loivat turvallisen ilmapiirin, ja yksi haastateltavista kertoi tunteneensa olonsa kotoisaksi aina teatteripajatyöskentelyn aikana. Toinen haastateltava kertoi vapautuneensa erilaisten rentouttavien harjoitteiden avulla ja pystyneensä suoriutumaan teatteriharjoitteista paremmin. Hän kertoi myös pienen osallistujamäärän ja toistuvien rutiinien lisänneen turvallisuuden tunnetta tilassa ja näin oli ollut helppoa olla rehellinen ja keskustella muiden kanssa. Kolmas haastateltava kertoi kaikkien paikalla olleiden vaikuttaneen hyvän ilmapiirin syntymiseen.

Eniten ehkä se porukka toi semmosen hyvän fiiliksen ja just se paikka se paikka vaan siin oli jotain sellaista taianomasta. Se oli niin mukava se paikka. Et hymyilytti vaan, ku meni sinne aina ja lähti hymysuin.

Oli niinku semmonen turvallinen tila ja ympäristö, et pysty heittäytyä ja sitä kautta lähtee hyväksymään itteensä ja rakentamaan semmosta luottamusta itteensä et niinku voi vähän hullutella ja voi tehdä

kaikenlaisia asioita ilman että sen täytyis olla millään tavalla noloo tai niinku väärin tai hävettävää. Pysty niinku oikeesti olemaan oma itensä, mikä oli just tärkeätä.

Turvallisella ilmapiirillä oli ollut merkittävä vaikutus nuorten onnistumisen kokemuksiin. Ilmapiiri oli ollut luottamuksellinen ja rohkaiseva. Turvallisessa ja kannustavassa ilmapiirissä nuorten oli ollut helppo harjoitella erilaisia asioita ja ylittää omia rajojaan. Helposti lähestyttävät ja luottamusta herättävät ohjaajat sekä sopivan pieni ja tiivis ryhmä tukivat nuorten turvallisuuden tunnetta.

7.6 Toiveikkuuden lisääntyminen omaan tulevaisuuteen

Usko tulevaisuuteen esiintyi jokaisen haastateltavan puheenvuorossa. Yksi haastateltava kertoi, että hänellä on nyt mahdollisuuksia ja polkuja paljon enemmän, koska hän on löytänyt itsestään luovuuden, oppinut tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja pystyy kehittymään erilaisissa asioissa. Kaksi haastateltavista kertoi, etteivät he ole aikaisemmassa elämäntilanteessaan uskoneet omiin kykyihinsä, eivätkä antaneet sijaa uuden oppimiselle. Nykyisin he eivät jätä asioita tekemättä epäonnistumisen pelon vuoksi. Vaikka jokin asia epäonnistuisi, saa yrittämisestä silti onnistumisen kokemuksen.

Mä oon ajatellu automaattisesti monist asioist et en mä kuitenkaan pysty, eikä must oo siihen. Niin nykyään on enempi semmonen ajatus sitte että jos tulee joku uus vaikea juttu, mikä tuntuu itestä vaikeelta niin silti niinku lähtee yrittämään ja olen monesti niinku lähtenytki sit yrittämään ja vaik asia ei olis onnistunu, niin silti siin on tullu onnistumisen kokemus, koska on kuitenkin lähteny tekemään. Ettei oo niinku jättäny asiaa tekemättä sen takii, koska on pelänny epäonnistuu. Nykyään uskaltaa niinku heittäytyy nimenomaan, kohdata niitä haasteita ja poistuu mukavuusalueelta ja sitä kautta saada uusii kokemuksii ja kasvaa ja kehittyä.

Toinen heistä kokee saaneensa uskoa ja luottamusta siihen, että tulevaisuus voi olla antoisa ja tähän hetkeen voi vaikuttaa, olipa menneisyys minkälainen tahansa.

Vaikka menneisyys olis mimmonen tahansa, silti se tulevaisuus voi olla todella niinku tosikin antoisa ja niinku semmonen niinku täynnä kaikkii hienoi asioita. Siihen pystyy ite tosi paljon vaikuttaa omalla toiminnallaan. Ei se menneisyys saa antaa liikaa vaikuttaa eikä olla esteenä sille tulevalle.

Hän sanoo elävänsä nyt sellaista elämää, jossa saa haaveilla ja unelmoida ja erilaisia haaveita on myös mahdollisuus toteuttaa. Menneisyys ei saa olla esteenä tulevaisuudelle. Myös erilaiset itseluottamusta lisänneet harjoitukset ovat antaneet hänelle uskoa siihen, että hänen toimintakykynsä voi palautua. Toiset kaksi haastateltavaa kertoivat pitäneensä erilaisista unelmiin ja tulevaisuuteen liittyvistä mielikuvaharjoituksista. Toinen heistä kertoi unelmoimisen olevan hänelle tärkeää, koska hän on aikaisemmin kokenut sen itselleen vaikeana. Kun hän pystyi luopumaan käytännöllisyydestään ja realismistaan, hän nautti tulevaisuuden unelmien kirjoittamisesta. Yksi haastateltavista iloitsi siitä, että oli saanut työpaikan pajajakson aikana.

Ja unelmist ni kyl siel paljo sai niit unelmiinsa tuoda esiin ja ehkä sen jälkeen jopa niinku tullu vähä suurempiiki unelmii, silleen ku on alkanu uskoo itteensä enemmän, ni ne unelmat voi vähän suurempiiki olla.

Itseluottamuksen kasvaminen, rohkeuden lisääntyminen ja itsensä ylittäminen kasvattivat nuorten uskoa ja toiveikkuutta omaan tulevaisuuteensa. Nuoret ymmärsivät, että menneisyys ei määrittele heidän tulevaisuuttaan. Kaikilla heillä oli positiivisia ajatuksia omasta tulevaisuudestaan. Erilaiset luovat harjoitukset tukivat heidän unelmointiaan ja haaveiluaan.

8 TULOSTEN TARKASTELU SUHTEESSA MUIHIN TUTKIMUKSIIN

Kaikki haastateltavat nuoret kertoivat saaneensa paljon uusia kokemuksia työpaikatoiminnasta. Koko toiminta oli ollut suurimmalle osalle vierasta ja erilaista, mihin he olivat aiemmin tottuneet. Yhdellä nuorella oli taustallaan

harrastajateatterikokemusta, joten hänelle harjoitteet olivat osin tuttuja. Lähes kaikki kertoivat oppineensa uusia asioita itsestään. Työpajan ohjaajia nuoret pitivät helposti lähestyttävänä ja luottamusta herättävänä henkilöinä, joiden kanssa oli helppoa ja turvallista olla. Nuoret kertoivat, että jokaisen pajan loputtua oli aina parempi olo, vaikka heillä olisi muuten ollut vaikeita asioita elämässään.

Luovat toiminnot, leikkiminen ja heittäytyminen olivat olleet opettavaisia ja hauskoja kokemuksia. Oman luovuuden löytäminen itsestä oli ollut yllättävä ja positiivinen kokemus. Luovan toiminnan ja taiteen kautta nuorten oli ollut helppoa purkaa vaikeita asioitaan ja jännitteitään. Nuoret oppivat käsittelemään tunteitaan monipuolisemmin ja ymmärtämään tunteiden merkityksen omalle hyvinvoinnilleen. Myös tulevaisuuteen ja unelmointiin liittyvät tehtävät olivat olleet mieluisia ja vahvistavia kokemuksia.

Känkäsen väitöskirjatutkimuksen (2013, s. 99) mukaan taiteellisen toiminnan avulla on mahdollista saada symbolinen etäisyys ja metaforinen suoja, jolloin syntyy tilaisuus käsitellä epäsuorasti vaikeitakin asioita. Luova toiminta voi saada aikaan tekemisen ilon, kanavoida energiaa sekä tarjota mahdollisuuden leikkillisyyteen ja mielikuvitukseen. Se mahdollistaa myös itsetunnon ja itseilmaisun vahvistumisen. Luovat ja toiminnalliset menetelmät tarjoavat kanavan käsitellä traumaattisiakin asioita.

Kaikki nuoret olivat saaneet jakson aikana uusia ystävyssuhteita ja joidenkin aikaisemmat ystävyssuhteet olivat syventyneet. Yhdessä olemisen ja yhdessä tekemisen kokemukset olivat olleet mieluisia. Vuorovaikutustaidot vahvistuivat harjoitteiden avulla ja nuoret oivalsivat, että ne ovat taitoja, joihin voi vaikuttaa itse ja joita voi oppia ja kehittää. Teatterityöpaja tuntui turvalliselta paikalta, jossa oli helppoa puhua luottamuksellisesti omista asioistaan. Pajatoiminnan aikana oli syntynyt monenlaisia onnistumisen kokemuksia. Onnistumisen kokemusten kautta nuoret olivat saaneet myös uskoa tulevaisuuteensa.

Hiekkalinnan (2018) tutkimuksen tulokset teatteritoiminnan vaikutuksista nuorten elämään ovat osin hyvin samankaltaisia kuin omasta tutkimuksestamme saadut tulokset. Hiekkalinnan opinnäytetyötutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten

teatteritoiminnalla voidaan vahvistaa nuorten elämäntaitoja. Tutkimuksessaan Hiekkalinnalla on haastatellut sekä teatteritoimintaan osallistuneita nuoria että teatterialan ammattilaisia. Tutkimuksessa olevan ryhmän toiminta on ollut sosiaalista kuntoutusta ja se on toteutunut neljän ja puolen kuukauden ajan kolmena päivänä viikossa, joten ajallisesti se poikkeaa paljon Tule nähdä -hankkeen teatterityöpajoista.

Hiekkalinnan tutkimuksessa ryhmällä oli ollut nuorille suuri merkitys ja nuoret olivat tunteneet kuuluvansa ryhmään. Ryhmässä he olivat alkaneet luottaa toisiin ihmisiin. Ohjaajat oli samoin koettu luottamusta herättäviksi, kannustaviksi ja helposti lähestyttäviksi. Teatteritoimintajakso oli tuonut rytmiä ja säännöllisyyttä nuorten elämään. Samankaltaisia tutkimustuloksia olivat myös uudet kokemukset, uusien asioiden oppiminen, heittäytyminen ja onnistumisen kokemukset sekä uusien näkökulmien saaminen. Myös sosiaaliset taidot olivat vahvistuneet teatteritoimintajakson aikana.

Kokkonen ja Roos (2020) tutkivat opinnäytetyössään valmennuksen vaikutusta NEET-nuorten kykyyn sitoutua opintoihin. Heidän tutkimuksessaan nuorten kyky omien valintojen tekemiseen lisääntyi ja nuoret pitivät merkittävänä asiana oman mieltymyksen mukaisen koulutusalan löytymistä. Opintoihin motivoitumiseen vaikutti omien valintojen tekemisen mahdollisuus sekä käsitys omista kyvyistä. Myös meidän haastateltavamme kertoivat pystyvänsä tekemään paremmin valintoja oman tulevaisuutensa suhteen. Sekä Kokkonen ja Roosin tutkimuksessa että omassa tutkimuksessaamme nuoret kertoivat kokeneensa myönteisenä pienryhmässä tapahtuneen työskentelyn, koska he saivat paljon positiivista yksilöllistä palautetta ohjaajilta.

Mansikkamäen ja Raution (2021) opinnäytetyössä tutkittiin nuorten työpajatoiminnan vaikutuksia NEET-nuoriin. Työpajat kestivät puoli vuotta ja ne toteutettiin työkokeiluna. Tutkimuksen tulosten mukaan nuorten osallisuus lisääntyi työpajatoiminnan aikana. Toisaalta havaittiin, että pajatoiminnan oikea-aikaisuudella on merkitystä. Jos nuori tunsu tulleensa pakotetuksi toimintaan, pajatoiminnalla ei saavutettu myönteisiä vaikutuksia. Heidän tutkimuksessaan kerrottiin myös turvallisuuden tunteen olevan tärkeää nuorille, jotta he pystyivät sitoutumaan

toimintaan. Turvallisuuden tunteen merkitys korostui myös omassa tutkimuksemme.

Tutkimuksemme nuoret mainitsivat useaan kertaan, että he olivat onnistuneet ylittämään itsensä ja saaneet rohkeutta kokeilla uusia asioita. He tunsivat pystyvänsä toimimaan paremmin tilanteissa, joissa täytyi olla esillä. Jännittäminen ja epäonnistumisen pelko vähenivät ja nuoret ymmärsivät, että epäonnistuminen ja jännittäminen kuuluvat kaikkien ihmisten elämään. Rohkeuden lisääntyminen ja uusiin haasteisiin tarttuminen vahvistivat heidän tulevia toimintamahdollisuuksiinsa. He tunsivat pystyvänsä tekemään omaa elämäänsä koskevia valintoja vapaammin, koska heidän kykynsä sietää epävarmuutta oli lisääntynyt. Rankasen (2012) mukaan taideilmaisun tarkoituksena ei ole pyrkiä eroon elämän vaikeista kokemuksista ja muistoista, vaan niiden annetaan tulla näkyviksi ja kuulluiksi. Näissä tilanteissa tarvitaan toisen ihmisen apua, tukea sekä turvallisia rakenteita. (Känkänen 2013, s. 105.)

Jännittäminen ja itsensä ylittäminen tulivat vahvasti esiin myös Hiekkalinnan (2018) tutkimuksessa. Jännittämistä olivat aiheuttaneet uuteen ryhmään tuleminen ja sosiaaliset tilanteet. Heittäytyminen tuntemattomalle alueelle ja itsensä liikoon laittaminen oli koettu suurimmaksi osaksi hyvänä asiana. Nuoret ajattelivat, että heittäytyminen voi avata heille uudenlaisia kokemuksia ja ajatuksia.

Nuorten kyky tavoitella itselle merkityksellisiä asioita lisääntyi. He saivat elämäänsä iloa, leikkimielisyyttä ja luovuutta ja tätä kautta suhtautuminen itseän ja muihin muuttui vapautuneemmaksi ja rennommaksi. Tämä lisäsi kykyä löytää uusia näkökulmia ja joustavuutta oman elämän suhteen. Myös Hiekkalinnan (2018) haastattelemat nuoret pitivät teatteritoiminnan tuomia uusia näkökulmia tärkeinä. He kertoivat uusien näkökulmiensa avulla voivansa katsoa asioita eri tavalla kuin aikaisemmin.

Nuoret olivat oppineet ymmärtämään omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan erilaisien harjoitteiden avulla. Heidän itsetuntemuksensa oli kasvanut huomattavasti jakson aikana. He kertoivat saaneensa itseluottamusta ja uskoa siihen, että he selviytyvät hyvin elämässään aikaisemmista vaikeuksista huolimatta. Nuoret

kertoivat luottavansa myös siihen, että omaan tulevaisuuteensa voi vaikuttaa. Nuoret uskoivat, että he pystyvät tekemään asioita yhtä lailla kuin muutkin ja että itseään voi kehittää ja päästä elämässään eteenpäin. Omaa varmuutta esiintymisessä ja esillä olemisessa haluttiin kehittää oman työnkin vuoksi. Pajatoiminnassa nuoret oppivat hyväksymään itsensä sellaisena kuin ovat. Nuorten itsekriittisyys oli vähentynyt ja he kertoivat saaneensa itsevarmuutta lisää. Omien ajatusten rajallisuus oli huomattu ja nuoret olivat oppineet kuuntelemaan uudella tavalla muita ihmisiä. Myös suvaitsevaisuus muita ihmisiä kohtaan oli lisääntynyt.

Itseilmaisu taiteellisten menetelmien avulla voi tarjota korjaavia ja vahvistavia kokemuksia. Taiteen keinoin voi saada vahvistusta sille, että käsitystä itsestä voi muuttaa ja omaa elämäntarinaa voi rakentaa uudelleen. Oman tarinansa esiintuomisella on mahdollisuus väärrien oletusten ja mielikuvien korjaamiseen. Symbolisen etäisyyden avulla voi esille tulla jotain, jolle ei ole aikaisemmin löytynyt sanoja, ja kokemus voi muodostua kertojalle merkitykselliseksi. Fyysinen toiminta saattaa myös herätellä muistia eri tavoin kuin puhuminen. Nuorella voi olla itsestään käsityksiä, jotka estävät identiteetin ja itsetunnon myönteistä kehitystä. Tällöin mahdollisuus korjaaviin kokemuksiin on entistä tärkeämpää. (Känkänen, 2013, s. 91, 99.)

Myös Hiekkalinnan (2018) tutkimuksessa teatteritoimintajakso oli vahvistanut nuorten itsetuntemusta, itsetuntoa ja itsearvostusta. Erilaisten roolien ja improvisaatioharjoitusten kautta nuoret olivat oppineet ymmärtämään itseään paremmin. Onnistumisen kokemukset vahvistivat itsetuntoa. Kannustaminen ja positiivinen ilmapiiri auttoi nuoria kokeilemaan vaikeitakin asioita. Hyväksytyksi ja arvostetuksi tuleminen oli lisännyt nuorten omaa itsearvostusta. Kohonneen itsetunnon myötä nuoret uskalsivat myös suunnitella tulevaisuuttaan.

9 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Ihmistieteiden tutkimusta ohjaavat eettiset periaatteet on jaettu kolmeen osaan. Osat ovat vahingoittamisen välttäminen, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, tietosuojaja yksityisyys. Eettisiä periaatteita koskevat ohjeet on laadittu Tutkimuseettisessä neuvottelukunnassa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009.) Haastattelutilanteen suunnittelussa ja kysymysten laadinnassa otimme huomioon osallistujien kunnioittamisen ja turvallisuuden tunteen säilyttämisen.

Tutkittavan itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan vapaaehtoisuutta osallistua tutkimukseen ja mahdollisuutta olla vastaamatta kaikkiin kysymyksiin. Epäsymmetrisessä valta-asemassa tämä on erityisen tärkeää. Tutkittavalle ei saa tulla tunnetta kielteisistä seuraamuksista, jollei halua osallistua tutkimukseen. (Ranta & Kuula-Luumi, 2017, s. 414.) Lähetimme haastateltaville etukäteen sähköpostiviestin, jossa kerroimme lyhyesti, mistä tutkimuksessa on kyse. Kerroimme käyttävämme tietoa luottamuksellisesti ja että heidän anonymiteettinsä ei tule vaarantumaan missään vaiheessa.

Haastattelutilanteessa annoimme haastateltavillemme tilaa vastata heidän omalla tavallaan. Kerroimme alussa, että heidän omat ajatuksensa ovat tärkeimpiä, eikä vastauslauseiden tarvitse olla täydellisiä. Emme kommentoineet haastateltavien vastauksia sanallisesti. Pidimme non-verbaalisen viestintämme ja äänensävyämme neutraalin kannustavina ja haastateltavia kunnioittavana. Pyrimme olemaan vaikuttamatta heidän vastauksiinsa edes tahattomasti ilmeillä tai eleillä. Esittäydyimme lyhyesti haastattelutilanteen alussa ja kerroimme, miksi teemme haastattelun. Lisäksi selvitimme heille opinnäytetyöprosessiin liittyvän vaitiolovelvollisuuden tärkeyden ja kerroimme, miten tuhoamme materiaalin. Kerroimme kaikkiin kysymyksiin vastaamisen olevan vapaaehtoista ja että haastattelun voi keskeyttää milloin tahansa. Näillä keinoilla varmistimme vastausten luotettavuuden ja vastausten perustuvan täysin haastateltavien omiin ajatuksiin.

Pandemia-ajan rajoitusten takia jouduimme toteuttamaan haastattelun etäyhteydellä. Haastateltavat olivat keskenään suljetussa tilassa, eikä siellä ollut

ulkopuolisia henkilöitä. Haastateltavat näkivät meidän kasvomme videotykillä heijastettuna isolle näytölle, joten siksi kiinnitimme ilmeisiimme erityistä huomiota. Kameroista huolimatta jonkinlainen nonverbaalinen havainnoiminen jäi varmasti vähäisemmäksi puolin ja toisin.

Laki henkilötietojen käsittelystä (L 523/1999) on tärkein haastattelututkimusta koskeva laki. Tämän lain mukaan henkilötietojen käytön täytyy olla perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Haastateltavaa täytyy informoida selkeästi ja yksiselitteisesti tutkimuksesta, johon hän osallistuu. Osallistujasuostumuksen täytyy perustua riittävään tietoon tutkimuksesta. (Ranta & Kuula-Luumi, 2017, s. 415.) Emme kysyneet haastateltavilta tarkkoja henkilötietoja, koska ne eivät ole työmme kannalta välttämättömiä.

Tutkimusaineistoa täytyy säilyttää huolellisesti. Tutkittavien tunnistetietojen tarkkuus on tärkeää arvioida ja haastateltavien anonymiteetin toteutumiseen täytyy paneutua. (Ranta & Kuula-Luumi, 2017, s. 416.) Sijoitimme haastattelutallenteen ja litteroidun materiaalin vahvojen salasanojen taakse. Arvioimme sähköiseen materiaaliin liittyvät riskit, ja tarkistimme vielä tietoturvaan liittyvät asiat. Eettisiin periaatteisiin kuuluu hyvä aineistonhallinta, joka turvaa haastateltavien yksityisyyden ja tieteen avoimuuden. Nämä voivat tuntua ristiriitaisilta keskenään, mutta hyvällä suunnittelulla ne ovat ratkaistavissa. (Ranta & Kuula-Luumi, 2017, s. 415.) Toteutamme työmme tulosten esittelyn ilman yksilöiviä tunnisteita tai tietoja, jotka edes välillisesti voisivat johtaa osallistujien tunnistamiseen.

Aineiston analyysia tehdessämme olimme mahdollisimman objektiivisia. Litteroimme materiaalin tarkasti, emmekä tehneet tulkintoja tässä vaiheessa siitä, mikä on tärkeää tai oleellista. Teemoittelimme materiaalin ensin kumpikin erikseen ja tämän jälkeen keskustelimme valinnoistamme, jotta mahdolliset ennakoasenteemme tulisivat esille. Pidimme kaikkea saamaamme haastattelumateriaalia saman arvoisena, jotta kaikkien haastateltavien puheenvuorot saisivat samanlaisen painoarvon. Kävimme läpi haastattelumateriaalista kaikki kohdat, joiden kautta haastateltavien anonymiteetti olisi voinut vaarantua ja muutimme kirjoittamamme tekstin neutraaliksi näiltä osin.

10 POHDINTA

Haastattelusta saatujen vastausten perusteella voimme todeta, että soveltavan teatterin työpajat ovat olleet hyvin merkityksellisiä osallistujille. Työpajajaksot eri paikkakunnilla ovat kestäneet neljästä seitsemään viikkoa niin, että joka viikko on ollut yksi noin neljän tunnin mittainen tapaaminen. Vaikka jakso oli joidenkin haastateltavien mielestä melko lyhyt, tunsivat he silti oppineensa paljon uusia asioita itsestään, saaneensa hyviä kokemuksia ja positiivisia vaikutuksia elämänsä. Nuoret halusivat sitoutua pajatoimintaan, koska se tuntui tarpeelliselta ja mielekkäältä.

Nuorten aikaisemmat eriarvoisuuden kokemukset ovat vaikuttaneet heikentävästi toimijuuden ja osallisuuden tunteeseen. Työpajoissa syntyneet sosiaaliset suhteet ja yhteenkuuluvuuden tunne lisäsivät nuorten osallisuuden kokemusta. Yhteisen toiminnan sekä hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin kautta nuoret kokivat tulleensa nähdyiksi ja kuulluiksi. Kannustusta nuoret saivat harjoituksissa niin ohjaajilta kuin toisilta osallistujiltakin. Sosiaalisten tilanteiden pelko oli vähentynyt ja nuoret tunsivat tulleensa hyväksytyiksi omana itsenään.

Erilaisten harjoitteiden tuoma rohkeus kohdata uusia asioita sekä selviytyminen haasteellisista tilanteista ovat vahvistaneet nuorten toimijuuden tuntoa. Epäonnistumisen pelko oli väistynyt ja uusien asioiden harjoittelu toi nuorille onnistumisen kokemuksia. Ryhmästä saadulla sosiaalisella tuella on ollut merkittävä vaikutus toimintakyvyn palautumiseen. Oman luovuuden löytyminen, leikki-mielisyys ja heittäytyminen ovat lisänneet nuorten sisäisen voimantunteen rakentumista.

Itsetuntemuksen lisääntyminen, itseluottamuksen kasvaminen ja itsensä ylittäminen vahvistivat nuorten voimaantumisen tunnetta. Omien rajojen ylittämisen kautta myös nuorten minäpystyvyys oli tullut esiin. Myönteiset kokemukset

itsensä voittamisesta ja selviytymisestä ovat voimistaneet nuorten toimijuuden tunnetta. Samalla nuoret saivat luottamusta siihen, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä. Voimaantumisen myötä he löysivät toiveikkuutta tulevaisuutta kohtaan ja uskalsivat asettaa itselleen päämääriä. Kokemukset valintojen tekemisestä ja omaan elämäänsä liittyvästä päätöksen teosta vahvistivat nuorten toimijuuden kokemusta. Usko siitä, että pystyy vaikuttamaan omiin asioihin ja voi muuttaa olosuhteitaan paremmiksi, loi nuorille optimistisen tulevaisuudenkuvan ja uskon unelmiin.

Soveltavan teatterin harjoitteiden kautta nuoret ovat löytäneet omia vahvuuksiinsa ja voimavarojaan. Myönteisen minäkuvan syntyminen ja vahvistuminen ovat vaikuttaneet heidän osallisuuden, toimijuuden ja voimaantumisen tunteeseensa. Työpajojen sosiaalisesta ympäristöstä ja erilaisista harjoitteista nuoret saivat välitöntä rohkaisevaa palautetta. Toistuva palaute jakson aikana vahvisti harjoitteiden myönteistä vaikutusta. Muilta ihmisiltä saatu arvostus ja luottamus lisäsi nuorten voimaantumista.

Tavoitteemme oli päästä seuraamaan pajoja tai osallistumaan jonkin ryhmän toimintaan, mutta se ei ollut mahdollista. Syksyllä pajiin osallistuneiden nuorten mielestä ulkopuolisten henkilöiden läsnäolo olisi ollut häiritsevää. Saimme kuitenkin haastatella kahta pajoja ohjannutta teatterialan ammattilaista. He kertoivat kattavasti meille erilaisista menetelmistä ja harjoitteista, joita olivat pajoissa käyttäneet. Tästä oli meille paljon hyötyä haastattelutilanteessa.

Joulukuussa 2021 pääsimme osallistumaan Tule nähdäksi -hankkeen koulutuspäivään Tampereella. Koulutuspäivään liittyi erilaisia soveltavan teatterin työpajoja, joihin me koulutuspäivään saapuneet saimme osallistua. Työpajojen teemat olivat samoja, joita hankkeen nuorten työpajoissa on käytetty. Päivän aikana näimme myös tarinateatteriesityksen ja kuulumme yhden nuoren omia kokemuksia työpajoista. Koulutuspäivästä saimme hyvän käsityksen työpajojen toiminnasta.

Opinnäytetyötämme koskeva haastattelu oli tarkoitus toteuttaa paikan päällä, mutta pandemiatilanteen vuoksi jouduimme toteuttamaan sen etäyhteyksin. Kaikki neljä haastateltavaa olivat keskenään samassa tilassa ja me haastattelijat olimme omien yhteyksiemme päässä. Arvelimme, että etähaastattelun vuoksi meidän olisi vaikeampaa luoda turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri tilanteeseen.

Opinnäytetyöprosessi opetti meille paljon tutkimuksen tekemisestä ja siihen liittyvästä suunnittelusta, koska meillä kummallakaan ei ollut aikaisempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä. Ehkä mieluisinta prosessin aikana oli ryhmähaastattelun suunnitteleminen, valmisteleminen ja toteuttaminen. Meillä oli hyvä yhteistyötaho, jonka avulla saimme yhteyden haastateltaviin nuoriin. Nuoret vaikuttivat olevan innostuneita haastattelusta ja he olivat valmistautuneet siihen hyvin etukäteen. Nuorilla oli hieno kyky sanoittaa ajatuksiaan ja he kertoivat avoimesti, rehellisesti ja kattavasti kokemuksiaan teatterityöpajoista. Haastattelu onnistui kaikin puolin hyvin. Nuoret vaikuttivat suhtautuvan meihin varauksettomasti ja haastattelun ilmapiiri oli välitön ja rento.

Haastattelun suunnittelussa ja toteuttamisessa opimme kohtaamaan asiakasryhmämme kunnioittaen heidän yksilöllisyyttään ja itsemääräämisoikeuttaan. Tämä lisäsi ammattieettistä osaamistamme asiakastyöskentelystä. Haastattelutilanne ja haastateltavien kertomukset omista kokemuksistaan vahvistivat meitä tunnistamaan asiakkaiden omia voimavaroja. Huomasimme, että rauhallinen tilanne ja riittävän ajan antaminen auttoi asiakkaita ilmaisemaan omia ajatuksiaan.

Työmme toteuttaminen opetti meille itseohjautuvuutta ja itsereflektointia käydesämme keskusteluja työskentelyn eri vaiheissa. Sosiaalialalla paljon käytetty parityöskentely vahvistui ja saimme kokemusta sen toteuttamisesta. Työelämäosaamisemme kehittyi myös tutustumalla hanketyön eri vaiheisiin. Työssämme sosiaalialalla meidän tulee pyrkiä edistämään asiakkaiden osallisuutta ja voimaantumista. Ammattilaisina meidän tulee osata huomioida asiakkaiden tarpeet, lähtökohdat sekä eri elämäntilanteissa tarvittava tuki. Sosiaalialan työ on pitkäjänteistä toimintaa, jossa asiakkaiden prosessit ovat yksilöllisiä ja voivat joskus olla hitaita. Siksi voimaantumistakin on vaikea mitata.

Koska olemme molemmat kiinnostuneita teatteritoiminnan vaikutuksista nuorten hyvinvointiin, halusimme opinnäytetyössämme tutkia nuorten kokemuksia Tule nähdyksi -hankkeen teatterityöpajoissa. Taidelähtöisten menetelmien käyttö ja taiteilijoiden ammattitaidon hyödyntäminen nuorten parissa tehtävässä työssä sosiaalialalla on vielä melko vähäistä. Opinnäytetyötä tehdessä saimme hyvän käsityksen siitä, miten sosiaalialalla voi toteuttaa moniammatillista yhteistyötä taiteen ammattilaisten kanssa. Tutustuimme luovaan ja taiteelliseen työskentelyyn ja näimme, miten sen keinoin on mahdollista lisätä asiakkaiden voimavaroja. Saimme uusia näkökulmia voimavarakeskeiseen työskentelyyn.

Teatterityöpajatoimintaa voi soveltaa myös muille asiakasryhmille kuin nuorille. Pandemia-aika on heikentänyt monien ikäryhmien sosiaalisia suhteita ja tämä on voinut vaikuttaa kielteisesti heidän osallisuuteensa ja toimijuuden tunteeseensa. Ikääntyviin henkilöihin kohdistui pandemian alkuvaiheessa erityisen paljon sosiaalisia suhteita rajoittavia toimenpiteitä. Koska aivomme muovautuvat koko elämämme ajan, voisi teatterityöpajatoiminnalla vaikuttaa esimerkiksi ikääntyneiden elämän laatuun. Erilaiset teatteriharjoitteet voivat aktivoida ikääntyneiden aivoja ehkäisten esimerkiksi muistisairauksia. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt voivat usein olla ristipaineessa oman lähtökulttuurinsa ja uuteen kulttuuriin sopeutumisen kanssa. He joutuvat rakentamaan uutta identiteettiä aktiivisesti. Kielitaidon kehittyminen ja uuden kulttuurin oppiminen vaatii virheiden ja epäonnistumisen sietokykyä. Teatterityöpajaan voi osallistua myös rajallisella kielitaidolla, koska toiminnallisuus ja kehollisuus ovat työskentelyssä merkittävässä osassa kielellisen vuorovaikutuksen lisäksi. Soveltavan teatterin harjoitteiden avulla maahanmuuttajataustaiset henkilöt voivat löytää omia voimavarojaan ja vahvuuksiaan.

Tutkimuksemme mukaan Tule nähdyksi -hankkeessa oli mahdollisuus saavuttaa nuorten osallisuutta, toimijuutta ja voimaantumista lisääviä vaikutuksia lyhyessä ajassa nuoria innostavalla ja kannustavalla tavalla. Tutkimuksessamme ei selvinnyt, kuinka paljon oikea-aikaisuus vaikutti teatterityöpajassa työskentelyn onnistumiseen ja sitoutumiseen. Lisätutkimusta kannattaisi tehdä siitä, millä tavoin muut tukitoimenpiteet nivoutuvat Tule nähdyksi -hankkeen

teatterityöpajatoiminnan kanssa. Hankkeeseen osallistuneiden nuorten jatkoopetuista, koulutuksesta ja työllistymisestä olisi myös hyödyllistä tehdä seuranta tutkimus.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R., & Vilen, M. (2003). *Nuoren aika*. Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Dunderfelt, T. (2011). *Elämänkaaripsykologia*. WsoyPro Oy.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Fox, J. (2009). Playback theatre in Burundi: Can theatre transcend the gap? Teoksessa Prentki, T. & Preston, S. (Toim.), *The applied theatre reader*. (241 – 253). Routledge.
- Freire, P., & Ramos, M. B. (1993). *Pedagogy of the oppressed* (New rev. 20th-Anniversary ed.). Continuum.
- Gordon, T. (2005). Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa A. Meurman-Solin & I. Pyysiäinen (toim.), *Ihmistieteet tänään* (s. 114-130). Gaudeamus.
- Hannula, A. (2000). *Tiedostaminen ja muutos Paolo Freiren ajattelussa: systemaattinen analyysi sorrettujen pedagogiikasta*. [Väitöskirja, Helsingin Yliopisto].
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19830/tiedosta.pdf?sequence=4>
- Hiekkalinna, P. (2018). *Nuorten elämäntaitojen vahvistaminen teatteritoiminnan keinoin* [Opinnäytetyö, Hämeen Ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018110716800>
- Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U., & Vanhala, E. (2010). *Nuori ja mieli. Koulu mielenterveyden tukena*. Tammi.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.

- Huhtinen-Hilden, L., & Karjalainen A. L. (2019). Luova toiminta siltana itseensä ja osallisuuteen. Teoksessa Karjalainen A. L. (Toim.) *Luovan toiminnan työtavat: käsikirja sosiaali- ja terveysalalle*. (s. 9-16). PS-kustannus.
- Hyvärinen, M., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. (toim.). (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Työpäpaperi 33/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Johnstone, K., & Wardle, I. (2007). *Impro: improvisation and theatre*. Methuen Drama.
- Josselson; R. (2013). *Interviewing for qualitative inquiry: a relational approach*. The Guilford Press.
- Juhila, K. (2021). Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Juntunen, A. (2020). Nuoret ja elävä toimijuuden tunto elämänsä käännöksissä. *Janus* 28(1), 20-41. Saatavilla <https://doi.org/10.30668/janus.70093>
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu. (24.11.2016). Verkkolehdet. *Voimaantumista tukemalla saadaan vahvoja oppijoita ja parempia oppimistuloksia*. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:jamk-issn-1799-8395-90>
- Kokkonen, L., & Roos, K. “Jos tietäisin, että jaksaisin, menisin”: NEET-nuorten näkökulmia opintoihin sitoutumiseen. [Opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu] <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202002132373>
- Koponen, P. (2004), *Improkirja*. Like.
- Känkänen, P. (2013). *Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia*. [Väitöskirja. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos]. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-911-4>
- L 523/1999 Henkilötietolaki. 01.06.1999/523. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/19990523>

- L 1285/2016 Nuorisolaki. 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Lassander, M., Solin, P., Tamminen, N., & Stengård, E. (2013). Asiakkaan voimaantumisen mielenterveyspalveluissa. Tarkastelussa WHO:n voimaantumisen indikaattorit. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013):6, 685-691. <https://core.ac.uk/download/pdf/20319285.pdf>
- Malte-Colliard, K. & Lampo, M. (2013). *Voimaa taiteesta: Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla*. Tampereen yliopisto.
- Mansikkamäki, H., & Rautio, V. (2021). *Rajamailla – Vantaan nuorten työpajojen vaikutuksia työn ja koulun ulkopuolella oleviin NEET-nuoriin*. [Opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021053112808>
- Maunu, A., & Kiilakoski, T. (2018). Ohjausta osallisuuteen? Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus ammattiin opiskelevien nuorten arjessa. *Aikuiskasvatus*, 38(2), 112–129. <https://doi.org/10.33336/aik.88333>
- Merikukka, M., Ristikari, T. & Kiilakoski (2019). Suojaako yläkouluikäisten nuorten osallisuuden kokemus koulussa lyhyeltä koulutuspolulta? Julkaisussa *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (2019):4, 403–415. Saatavilla <https://ylehti.fi/yleinen/osallisuuden-kokemus-voi-suojata-nuortaliian-varhain-katkeavalta-koulutuspolulta/>
- Myllyniemi, S. (2013). Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Saatavilla https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf
- Nurmi, J.-E. (2008). Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, P., Korkiakangas, M., & Lyytinen, H. (toim.), *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan* (s. 256–274). Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., & Ruoppila, I. (2006). *Ihmisen psykologinen kehitys*. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- OECD (2019), *Investing in Youth: Finland*, Investing in Youth, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1251a123-en>
- Rahmel, P. (2021) *Kerro, katsotaan! Opas tarinateatteriin ja narratiiviseen pedagogiikkaan*. Metropolia ammattikorkeakoulu

- Ranta, J.; & Kuula-Luumi, A. (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. (Toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. (s. 413–414). Vastapaino.
- Romakkaniemi, M. (2010). Toimijuus masennuksen sosiaalisuutta jäsentämässä. *Janus* 18(2), 137-152. Saatavilla <https://journal.fi/janus/article/view/50558>
- Routarinne, S. (2007). *Valta ja vuorovaikutus: Status ilmaisun perusteet*. Tammi.
- Routarinne; S. (2004). *Improvisoi!* Tammi.
- Saari, J., Eskelinen, N., & Björklund, L. (2020). *Raskas Perintö: ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa*. Gaudeamus.
- Siitonen, J. (1999). *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. [Väitöskirja. Oulun yliopisto] <http://urn:isbn:951425340X>
- Sinkkonen, J. (2012). *Nuoruusikä. Miten lapsesta tulee nuori aikuinen?* Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (1.11.2019). Osallisuus <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Tule nähdäksi! (i.a.). Tietoa hankkeesta. Saatavilla 5.1.2022 <https://tulenaahdyksi.diak.fi/>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). Eettiset periaatteet.pdf. <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>
- Vantaan kaupunki (i.a.). Lasten ja nuorten osallisuusopas maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialalle. Saatavilla https://www.vantaa.fi/in-stancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/125792_Osallisuusopas_MATOn_toimialalle_1.pdf
- Ventola, M.-R. (2013). *Osallistava teatteri, laadukas aikalaiskonsepti*. [Lisensiaatin tutkimus, Teatterikorkeakoulu, Esittävien taiteiden tutkimuskeskus]. <http://hdl.handle.net/10138/42344>
- Vettrano, E., Linds., W., & Jindal-Snipe, D. (2007). Embodied voices: using applied theatre for co-creation with marginalized youth. Julkaisussa *Emotional and behavioral difficulties* 1363 – 2752, 75 – 95.

Saatavilla <https://www.tandfonline-com.anna.diak.fi/doi/pdf/10.1080/13632752.2017.1287348?need-Access=true>

Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.

Westlund, O. (25.3.2021). *Ajatuksia osallisuudesta ja osallistumisesta*.

<https://pesapuu.fi/2021/03/ajatuksia-osallisuudesta-ja-osallistumisesta/>

LIITE 1. Haastattelukysymykset

Miksi päätit lähteä mukaan teatterityöpajoihin?

Miten olet kokenut pajajakson?

Minkälaisia kokemuksia olet saanut pajajaksolta?

Miltä harjoitteet ovat tuntuneet?

Mikä sinulle on ollut mieluista pajoissa? / Mikä ei ole tuntunut hyvältä?

Miten elämäsi on muuttunut pajajaksojen jälkeen?

Miten kokemus omasta itsestäsi ja omista mahdollisuuksistasi on muuttunut?

LIITE 2. Haastattelusopimus

Haastattelusopimus

Olen saanut tietoa kyseisestä tutkimuksesta ja mahdollisuuden esittää siitä kysymyksiä opinnäytetyön tekijöille.

Haastattelussa antamani tietoja saa käyttää opinnäytetyön tekemiseen.

Lopullisesta työstä ei käy ilmi henkilöllisyyteni, asuinpaikkakuntani tai muu tunnistamista mahdollistava tieto eikä opinnäytetyössä käytetyt lausunnot ole jäljitettävissä minuun yksityishenkilönä.

Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat toteuttamaan työnsä yllä mainituin ehdoin ja keräämäänsä aineistoa kunnioittaen. Haastattelun saa nauhoittaa. Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat hävittämään kaiken nauhoitetun materiaalin opinnäytetyöprosessin jälkeen.

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä haastattelusta missä vaiheessa tahansa.

Paikka ja päivämäärä

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelijoiden allekirjoitukset ja nimenselvennykset

_____ Riikka-Maria Hentunen

_____ Marja Pelli